

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
Всеукраїнського конкурсу
студентських наукових робіт
зі спеціальності
«Гроші, фінанси і кредит»
у 2016/2017 н.р.**

Київ – 2017

Рекомендовано Вченою радою економічного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Протокол № 8 від «21» березня 2017 року)

Рецензенти:

З. С. Варналій – Заслужений діяч науки і техніки України, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

М.І. Крупка – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту Львівського національного університету імені Івана Франка.

Редакційна колегія: В.Д. Базилевич, д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України; І.О. Лютий, д.е.н., проф.; З.С. Варналій, д.е.н., проф.; А.І. Ігнатюк, д.е.н., проф.; С.В. Науменкова, д.е.н., проф.; Р.В. Пікус, к.е.н., проф.; Т.М. Боголіб, д.е.н., проф.; Н.М. Внукова, д.е.н., проф.; О.Д. Вовчак, д.е.н., проф.; Ю.Ф. Гудзь, к.е.н., доц.; О.І. Дем'янчук, к.е.н., доц.; О.Б. Жихор, д.е.н., проф.; Л.І. Катан, д.е.н., проф.; О.П. Кириленко, д.е.н., проф.; М.О. Кужелєв, д.е.н., проф.; Л.В. Лисяк, д.е.н., проф.; О.М. Підхомний, д.е.н., проф.; І.І. Рекуненко, д.е.н., проф.; Л.П. Сідельникова, д.е.н., доц.; В.М. Харабара, к.е.н., доц.; Н.А. Хрущ, д.е.н., проф.; А.В. Череп, д.е.н., проф.; І.Я. Чугунов, д.е.н., проф.; Л.В. Шірінян, д.е.н., проф.; Л.М. Демиденко, к.е.н., доц.; Ю.Л. Наконечна, к.е.н., доц.; Є.А. Носова, к.е.н. доц.; Ю.В. Петленко, к.е.н., доц.; Н.В. Приказюк, к.е.н., доц.; Р.В. Рак, к.е.н., доц.; М.В. Романюк, к.е.н., доц.; О.О. Солодка, к.е.н., доц.; О.В. Тригуб, к.е.н. доц.; О.В. Чеберяко, д.і.н., доц.; К.Ф. Черкашина, к.е.н., доц.; А.С. В.М. Шелудько, к.т.н., доц.; Шолойко, к.е.н., ас.; О.Б. Яфінович, к.е.н., доц.

Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт зі спеціальності «Гроші, фінанси і кредит»: зб. матер. наук.-практ. конференції, 23-25 березня 2016 р. / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2016. – 110 с.

Збірник матеріалів науково-практичної конференції містить тези кращих наукових робіт II туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Гроші, фінанси і кредит» у 2016/2017 н.р.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, імен власних та інших відомостей.

©Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2017

ЗМІСТ

Балацька Олена Юрїївна <i>Актуальні проблеми оцінювання фінансового стану державних підприємств України</i>	6
Брижан Катерина Володимирівна <i>Бюджетна політика України в умовах економічних перетворень</i>	10
Галушка Олександр Федорович <i>Оцінка інвестиційного потенціалу недержавних пенсійних фондів в Україні</i>	14
Гандзюк Юрій Олександрович <i>Інфляційні процеси та девальвація національної валюти як фактори на національний страховий ринок</i>	18
Генчева Крістіна Вадимівна <i>Оцінка фінансової безпеки підприємства та напрями її забезпечення в ТОВ "Агрофірма Україна" Мелітопольського району Запорізької області</i>	22
Голик Тетяна Миколаївна <i>Фінансово-бюджетна децентралізація та її вплив на соціально-економічний розвиток регіонів України</i>	26
Голубчикова Дар'я Романівна <i>Україна в процесах міжнародної міграції капіталу та господарської транснаціоналізації</i>	30
Зверєва Аліна Олександрівна <i>Управління платоспроможністю підприємства</i>	34
Карпішина Анастасія Олександрівна <i>Управління ресурсною базою ПАТ КБ "ПриватБанк"</i>	38
Ковтун Світлана Валеріївна <i>Особливості вимірювання системного ризику фінансового сектору України</i>	42

Колбудський Іван Олександрович <i>Бюджетно-податкове регулювання як елемент стабілізаційної політики</i>	46
Кушнір Анна Ігорівна <i>Державний борг та його вплив на фінансову безпеку держави</i>	51
Лабор Юліяна Ігорівна <i>Формування системи фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах нестабільності та агресивності бізнес-середовища</i>	56
Лопачька Оксана Василівна <i>Система прямого оподаткування в Україні</i>	60
Маланчук Оксана Василівна, Різник Юлія Зіновіївна <i>Участь громадськості в управлінні місцевими бюджетами</i>	65
Малиновська Ірина Олегівна, Захиров Микола Павлович <i>Оцінка індикаторів стану фінансової безпеки та їх вплив на рівень економічної безпеки України</i>	69
Микитюк Оксана Володимирівна <i>Механізм фінансового забезпечення інноваційного розвитку регіону</i>	73
Нешко Роман Миколайович <i>Управління фінансовою безпекою держави</i>	77
Оранська Наталія Олександрівна <i>Антикризове управління підприємством (на прикладі ПрАТ "Літинський молокозавод").</i>	81
Сабадин Марія Олександрівна <i>Фінансове відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств</i>	85
Соловей Катерина Василівна <i>Податкова дерегуляція та спрощення умов господарювання</i>	89

Стовба Юлія Іванівна <i>Аналіз фінансового забезпечення системи соціального захисту населення України</i>	93
Харчук Світлана Віталіївна <i>Розвиток фондового ринку як механізм залучення інвестицій в економіку</i>	98
Ходан Максим Анатолійович <i>Міські бюджети в умовах розвитку громадянського суспільства</i>	102
Юзва Оксана Юріївна – <i>Оцінка доцільності створення об'єднаної територіальної громади</i>	106

Балацька Олена Юріївна,
студентка VI курсу, спеціальність «Фінанси і кредит»
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: **Мирончук В.М., к.е.н., доц.,**
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Тернопільського національного економічного університету

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Сучасні умови, в яких функціонує економічна система України, виносять на поверхню проблеми, що пов'язані з забезпеченням її розвитку та безпеки. У свою чергу складна багаторівнева система економічних взаємовідносин будь-якої країни тісно пов'язана з фінансовим аспектом її побудови. Останні тенденції проведення соціально-економічної, боргової та бюджетної політики актуалізують необхідність підвищення ролі державних підприємств у забезпеченні економічного розвитку держави. Саме тому своєчасне оцінювання їх фінансового стану є тією передумовою, що дозволяє запобігати виникненню негативних явищ і загроз, що пов'язані з фінансово-економічною діяльністю державних підприємств та безпекою їх функціонування.

Питанням дослідження різних теоретичних та практичних аспектів визначення фінансового стану діяльності підприємств як приватної, так і державної форми власності, присвячені роботи Е. Альтмана [1], О.І. Барановського [2], М.Д. Білик [3], В. М. Мотриченко [4], А.М. Поддєрьогіна [5], О.О. Терещенка [6,7] тощо.

Об'єктом дослідження є процеси оцінювання фінансового стану державних підприємств України.

Предметом дослідження є сукупність загальнонаукових та економіко-математичних методів аналізу показників, що відображають фінансовий стан держаних підприємств.

Метою дослідження є вдосконалення теоретико-методичних підходів та розробка практичних рекомендацій, що дозволять проводити оцінювання фінансового стану підприємств, що діють на підставі державної форми власності.

Відповідно до поставленої мети, передбачене вирішення таких завдань:

- узагальнити теоретичні підходи до визначення змісту фінансового стану державних підприємств та розкрити його суть;
- проаналізувати сучасний стан фінансового стану державних підприємств України за допомогою основних фінансово-економічних показників;
- розробити дискримінантну модель фінансового стану державних підприємств, для можливості визначення наближення або наявності кризових явищ.

При написанні роботи було використано такий комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналізу та синтезу; наукової абстракції; системно-структурний метод; економіко-статистичний аналіз; економіко-математичне моделювання тощо.

Згідно обраної мети, об'єкту та предмету дослідження, а також на підставі проведеного контент-аналізу, фінансовий стан державних підприємств пропонується розглядати як інтегральний показник, що відображає здатність підприємства забезпечувати власне функціонування, задля розв'язання відповідних стратегічних завдань загальнодержавного значення при певному рівні державної підтримки.

Провівши огляд методів оцінювання фінансового стану підприємств, що пропонуються сучасною економічною літературою, можна зробити висновок щодо відсутності єдиного підходу визначення цієї категорії.

Відзначимо, що запропоновані методи, не дивлячись на ряд переваг щодо застосування, мають певні недоліки, які полягають у наступному: впливі на

інтегральний показник суб'єктивної оцінки аналітика; нівелюванні негативного значення одного показника позитивним значенням іншого; складністю математичних розрахунків, що потребує використання спеціального програмного забезпечення і відповідних навиків тощо.

Можливість зменшення існуючих недоліків, які притаманні загальновідомим методам оцінювання, шляхом застосування дискримінантного аналізу, дасть змогу отримати максимально точну й об'єктивну оцінку, що дозволить розширити методологічну базу і практичний інструментарій оцінювання фінансового стану державних підприємств в Україні.

В процесі визначення інтегрального показника фінансового стану державних підприємств за допомогою методів дискримінантного аналізу було визначено вплив коефіцієнту покриття запасів (x_1), коефіцієнту абсолютної ліквідності (x_2) та частки оборотних коштів в активах (x_3) на забезпечення сталого функціонування суб'єктів господарювання.

У відповідності до розрахунків, побудовано таку дискримінантну функцію:

$$Z = -0,016x_1 - 0,191x_2 - 0,084x_3 - 0,071 \quad (1)$$

Інтерпретацію значень інтегрального показника (Z), з урахуванням середніх значень інтегрального показника по групах, проведено наступним чином: при $Z < -0,162$ – фінансовий стан державного підприємства є задовільним; $-0,162 \leq Z \leq 0,01$ – для чіткого уявлення про фінансовий стан підприємства необхідно провести додатковий аналіз; $Z > 0,01$ – фінансовий стан державного підприємства є незадовільним.

Перевірка якості моделі підтвердила її адекватність. Для цього було перевірено ймовірність помилкової класифікації і віднесення державних підприємств-банкрутів до не банкрутів і навпаки.

Проведенню зазначених розрахунків передувало визначення інтегральних показників, згідно отриманої дискримінантної функції, по підприємствам-банкрутам і не банкрутам. Коефіцієнт помилкової класифікації визначався як частка помилкового віднесення підприємств-банкрутів та не банкрутів до

протилежної групи. Для вибірки, що досліджувалась, ймовірність помилкової класифікації підприємств банкрутів до не банкрутів склала 37,5%; не банкрутів до банкрутів – 0%. Сумарна помилка класифікації склала 18,75%, що свідчить про адекватність побудованої моделі.

Список використаних джерел

1. Altman E. I. Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy / E. I. Altman // Journal of Finance. – 1968. – No. 4. – P. 589-609.
2. Барановський О.І. Фінансова безпека : [монографія] / О.І. Барановський / Інститут економічного прогнозування. – К. : Фенікс, 1999. – 338 с.
3. Білик М. Д. Управління фінансами державних підприємств / М. Д. Білик. – К. : Знання. – 1999. – 314 с.
4. Мотриченко В. М. Сфери діяльності та функції державних підприємств / В. М. Мотриченко // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 5 (71). – С. 120-127.
5. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : підруч. / А. М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2000. – 460 с.
6. Терещенко О. Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства / О. Терещенко // Економіка України. – 2003. – № 8. – С. 38-44.
7. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві : монографія / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2008. – 272 с.

Брижан Катерина Володимирівна,
студентка магістратури,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Київський національний торговельно-економічний університет
Науковий керівник: **Чугунов І.Я.**, завідувач кафедри фінансів,
доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Київський національний торговельно-економічний університет

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Здійснення ефективної бюджетної політики в умовах економічних перетворень є вагомим інструментом у соціально-економічному розвитку країни. Фінансування заходів і на державному, і на місцевому рівні за рахунок бюджетних коштів має бути прозорим, обґрунтованим та мати конкретний результат. Бюджетна політика виступає механізмом забезпечення суспільних потреб, формування взаємовідносин між усіма ланками бюджетної системи, підвищення рівня конкурентноспроможності економіки країни.

Основна мета бюджетної політики полягає у забезпеченні економічного зростання на засадах інституційного, інвестиційного розвитку та структурних перетворень, ефективного використання природно-ресурсного, людського потенціалу; створенні сприятливих умов для збільшення обсягів виробництва відповідно до інноваційного напрямку економічного розвитку, у тому числі розбудова високотехнологічної, наукоємної інфраструктури промисловості, підтримка розробки та впровадження нанотехнологій; зміцненні фінансової основи місцевого самоврядування; підвищенні якості соціального захисту та рівня життя населення.

Виходячи зі стратегії розвитку економіки, необхідні відповідні інституційні зміни у системі фінансово-бюджетного регулювання економіки,

що формується у певному інституційному середовищі та являє собою сукупність таких фінансово-бюджетних і економічних складових, як дохідна частина бюджету, видаткова частина бюджету, дефіцит бюджету, державний борг, податкове регулювання, міжбюджетні відносини, економічні процеси в країні, зовнішнє економічне середовище та взаємозв'язки між ними.

У структурі дохідної частини зведеного бюджету України за 2001-2015 роки суттєво збільшилася частка податкових надходжень: якщо ще у 2001 році частка податків становила 66,85 відсотки, то у 2015 році вона збільшилась до 77,76 відсотки. За рахунок такого збільшення відбувається зниження питомої ваги неподаткових надходжень, доходів від операцій з капіталом, офіційних трансфертів від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій та доходів цільових фондів.

Динаміка частки видатків зведеного бюджету України у валовому внутрішньому продукті протягом 2001 - 2015 років показує, що найбільше середнє значення цього показника за наведений період становлять видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення - 7,74 відсотки, освіту - 6,27, економічну діяльність - 4,37; найменше - видатки на житлово-комунальне господарство - 0,86; духовний та фізичний розвиток - 0,82; охорону навколишнього природного середовища - 0,31 відсотки.

Питома вага дефіциту державного бюджету у валовому внутрішньому продукті зростає на 1,64 відсоткових пункти протягом 2006-2010 років та на 0,83 відсоткових пункти протягом 2011-2015 років.

Частка державного боргу мала тенденцію до спаду з 2001 року до 2007 року, проте починаючи з 2008 року цей показник щорічно зростає. Дану ситуацію спричинила світова фінансова криза та погіршення економічної ситуації в Україні.

З метою розробки та реалізації збалансованого бюджетного регулювання протягом певного часового інтервалу бюджетна стратегія повинна визначатися, з одного боку, з урахуванням циклічності економічного розвитку, з іншого – стану державних фінансів і запасу стійкості бюджетної системи. В умовах

трансформації економіки бюджетна політика має реалізувати адаптаційно-регуляторний потенціал для виходу на траєкторію економічного зростання. Одним з основних інструментів державного регулювання соціально-економічного розвитку є перспективне бюджетне планування, зміст якого полягає у розробці основних напрямів формування та використання бюджетних коштів на середньо- та довгостроковий період, зважаючи на необхідність виконання завдань, які постають перед суспільством на певному етапі його розвитку.[1]

Середньострокове бюджетне планування та прогнозування є основою послідовної, виваженої бюджетної політики та досягнення достатнього рівня результативності видатків бюджету, спрямованих на економічне зростання. Тому оцінка динаміки доходів, видатків та дефіциту дають змогу зробити бюджетну стратегію на наступні п'ять років. Таким чином, питома вага прогнозного показника дефіциту зведеного бюджету України у валовому внутрішньому продукті на 2018-2022 роки становить 2,68 відсотки, доходів і видатків 32,35 відсотки та 35,03 відсотки відповідно.

Інститут бюджетної політики має відігравати провідну роль в ініціюванні змін у системі фінансового регулювання суспільного розвитку. Формування стратегічних напрямів бюджетної політики потребує узгодженості і збалансованості складових системи бюджетного регулювання, враховуючи зміни інституційного середовища, яке забезпечує функціонування зазначеної системи. За умов структурних економічних перетворень, посилення інтеграційних процесів притаманне проходження динамічних інституційних змін фінансово-бюджетної політики, що потребує активізації адаптаційних механізмів розвитку фінансових відносин. Доцільним є посилення взаємозв'язку бюджетного регулювання з циклічністю економічного розвитку, підвищення дієвості механізмів підтримки конкурентоспроможності вітчизняної економіки.[3]

Бюджетна політика як вагомий інструмент системи державного регулювання економіки має спиратися на довгострокову програму

економічного та соціального розвитку країни. Упорядкування регулюючих цілей бюджетної політики, дозволяє досягти відповідного збалансування процесу перерозподілу фінансових ресурсів у суспільстві. Архітектоніка бюджетної політики має створювати належні інституційні умови функціонування фінансової моделі у суспільстві, які у сукупності повинні формувати механізм впливу на економічне зростання, сприяти підвищенню добробуту суспільства. [2]

Подальший розвиток системи планування та виконання бюджетів, що ґрунтується на принципах програмно-цільового методу, потребує удосконалення бюджетного процесу щодо запровадження середньострокового планування, посилення спрямованості бюджетного планування на кінцеві результати та підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів. Одним з основних завдань бюджетного регулювання є упорядкування кількості бюджетних програм, складання головними розпорядниками бюджетних коштів плану діяльності на наступні бюджетні періоди відповідно до напрямів розвитку галузі, підвищення якісного рівня розробки паспортів та інтегральної оцінки виконання бюджетних програм. підготовки бюджетних запитів, здійснення моніторингу бюджетної результативності.

Список використаних джерел

1. Чугунов І.Я. Довгострокова бюджетна стратегія у системі економічної циклічності / І.Я. Чугунов // Вісник КНТЕУ. – 2014. – № 5. – С. 64–77.
2. Державне фінансове регулювання економічних перетворень: монографія / І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва та ін.; за заг.ред. А.А.Мазаракі. – К.: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2015. – 376 с.
3. Чугунов І.Я., Пасічний М.Д. Фінансова політика України в умовах глобалізації економіки // Вісник КНТЕУ. – 2016. – № 5. – С. 5–18.

Галушка Олександр Федорович

студент I курсу магістратури

економічного факультету

Черкаський навчально–науковий інститут

ДВНЗ «Університет банківської справи»

Науковий керівник: **О. В. Шабанова, к.е.н.**

Черкаський навчально–науковий інститут

ДВНЗ «Університет банківської справи»

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ

Інвестиційна діяльність недержавних пенсійних фондів (НПФ) має важливе соціально-економічне значення, адже кошти, що акумулюються у фондах у формі пенсійних накопичень, слугують істотним джерелом інвестицій в економіку та становлять фінансову основу для додаткових пенсійних виплат учасників фондів у старості. Для реалізації інвестиційного потенціалу НПФ повною мірою виникає необхідність оцінювання такого потенціалу, виявлення та вирішення проблем, що перешкоджають його нарощенню тощо.

Метою роботи є виявлення, систематизація та порівняння основних наукових підходів до оцінки інвестиційного потенціалу недержавних пенсійних фондів.

Основними підходами до оцінювання інвестиційного потенціалу недержавних пенсійних фондів, що використовуються вченими-економістами, є експертне бальне оцінювання, рейтингове оцінювання та оцінювання на основі системи показників, оцінювання з застосуванням динамічного нормативу.

Експертне бальне оцінювання відрізняється відносною простотою аналізу та розрахунків, є універсальним підходом, що застосовується для оцінювання інвестиційного потенціалу різних суб'єктів господарювання. До того ж, при оцінюванні деяких ознак, що не піддаються статистичному вимірюванню,

залучення експертів є вимушеною необхідністю. Недоліками експертного бального оцінювання інвестиційного потенціалу є довільне підсумовування оцінок та високий ступінь суб'єктивності, тому бальне оцінювання має обмежене застосування.

Рейтингове оцінювання передбачає ранжування досліджуваних об'єктів за зростанням або спаданням значень інтегрального показника. Однак рангове місце визначає лише розстановку об'єктів дослідження за критерієм «краще» – «гірше» та не розкриває, чим саме один об'єкт є привабливішим від іншого, тож ступінь пізнання об'єкта дослідження у цьому випадку лишається недостатньо високою.

Слід зазначити, що наразі сучасна рейтингова діяльність не повною мірою виконує свої класичні функції, спрямовані, по-перше, на розширення можливостей залучення інвестицій для оцінюваної компанії, а, по-друге, на вдосконалення управління інвестиційним портфелем в інтересах інвестора [1].

Підхід на основі сукупності показників, за умови достатньої обґрунтованості їх підбору, дозволяє отримати більш точні оцінки інвестиційного потенціалу. Перевагою такого підходу є те, що підібрані показники адаптовані до специфіки діяльності суб'єкта господарювання.

Найпоширенішими методиками оцінки інвестиційного потенціалу НПФ є оцінка з застосуванням динамічного нормативу та теорії нечітких множин.

Динамічний норматив – це сукупність показників, упорядкованих за темпами зростання так, що дотримання цього порядку в реальній діяльності забезпечує отримання найкращих результатів [2]. За результатами аналізу співвідношень відібраних для побудови нормативу отримують один з двох можливих результатів [3]:

- лінійний динамічний норматив, якщо всі з обраних показників можуть бути однозначно інтерпретовані та упорядковані за темпами їх зростання;
- нелінійний динамічний норматив, який формується за результатами побудови матриці нормативних співвідношень темпів зростання показників у

тому разі, коли не всі попарні порівняння мають однозначну економічну інтерпретацію.

Перевагою застосування динамічного нормативу для оцінки інвестиційного потенціалу НПФ є його універсальність, яка дає змогу достовірно порівнювати результати діяльності різних недержавних пенсійних фондів та визначати для участі найбільш привабливі НПФ.

Особливістю теорії нечітких множин є введення лінгвістичний змінних (терм-змінних, з англ. term – називати), які не можуть бути описані за допомогою математичних виразів, тобто їм досить складно дати точну (об'єктивну) кількісну оцінку. [4,5] Наприклад між поняттями «середній» та «високий» інвестиційний потенціал не можна провести чіткої межі визначеної математичним виразом.

Перевагою застосування теорії нечітких підмножин для аналізу інвестиційної привабливості НПФ є те, що цей метод дає можливість визначити конкретні переваги та недоліки кожного з НПФ в порівнянні з іншими, даючи відповідь на запитання чому інвестиційна привабливість одного фонду є вищою за інвестиційну привабливість іншого.

На наше переконання, для повноцінного врахування всіх аспектів інвестиційного потенціалу слід застосовувати комплексний підхід, що передбачає різнобічну оцінку інвестиційного потенціалу на основі сукупності показників із поєднанням різних підходів – експертного, графічного, матричного, факторного тощо.

Список використаних джерел

1. Ткаченко Н. В. Розвиток методичних засад рейтингування недержавних пенсійних фондів за рівнем інвестиційного потенціалу / Н. В. Ткаченко, О. В. Шабанова // Актуальні проблеми економіки. - 2016. - № 2. - С. 450-458.

2. Примостка Л. Сукупний ризик банку: методика оцінки на основі нормативно-індексної моделі / Л. Примостка, О. Лисенок // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 5. – С. 34-38

3. Ткаченко Н. В., Шабанова О. В. Нормативна динамічна модель оцінювання ефективності інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів / Н. В. Ткаченко, О. В. Шабанова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : збірник наукових праць / ред. кол. : І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Випуск 25. – С. 163–169.

4. Боровская Т.И. Методика определения уровня инвестиционной привлекательности региона с использованием аппарата нечетких множеств / Т.И. Боровская, А.Н. Козлов, Е.А. Кузьмина // Доклады ТУСУРа. – 2012.– № 2(26). – С. 243–247.

5. Недосекин А.О. Методологические основы моделирования финансовой деятельности с использованием нечетко-множественных описаний: Дис. ... д-ра экон. наук: 08.00.13 / А.О. Недосекин; Гос. образоват. учреждение высш. проф. образования «Санкт-Петербургский гос. ун-т экономики и финансов». – СПб, 2003. – 280 с.

Гандзюк Юрій Олександрович

студент IV курсу, спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Національний університет «Львівська політехніка»

Науковий керівник: **Гориславець П.А., к.е.н., доц.,**

Національний університет «Львівська політехніка»

ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ДЕВАЛЬВАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ВАЛЮТИ ЯК ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА НАЦІОНАЛЬНИЙ СТРАХОВИЙ РИНОК

Вступ. Інфляційні процеси та девальвація національної валюти в Україні протягом 2014-2016 рр. мали значний вплив як на реальний, так і на фінансовий сектор економіки. Впливу зазнав і страховий ринок, який хоча й знаходиться в Україні лише на етапі зародження, проте вже відіграє важливу роль у забезпеченні безперервного процесу виробництва та захисту майнових інтересів суб'єктів підприємництва, домогосподарств та фінансових інститутів. Актуальність роботи полягає в необхідності дослідження причин, напрямів та особливостей впливу інфляційних та девальваційних процесів на страховий ринок України з метою забезпечення його сталого розвитку.

Метою роботи є дослідження впливу інфляційних процесів і девальвації національної валюти на страховий ринок в Україні.

Дослідженням впливу інфляції на страховий ринок займалися вітчизняні та зарубіжні вчені: Артюх Т.М. [1], Журавльова О., Сташкевич Н.М., Маргасова В. Г. [2], Дубіна М. В. [2], Нортон Мастерсон, Кевін Ельгрім [3], Стефен Д'Арсі [3], Сібел Челік та інші.

Основні результати. На нашу думку, складність та багатовекторність впливу інфляційних та девальваційних процесів на страховий ринок зумовлює необхідність поділу напрямів цього впливу на окремі канали. Для впливу інфляції на страховий ринок пропонуємо виділити три канали: інформаційно-аналітичний, економічний і девальваційний. На основі аналізу джерел [1-3] та

власних досліджень пропонуємо таку схему впливу інфляційних процесів через економічний канал на страховий ринок (див. рис. 1).

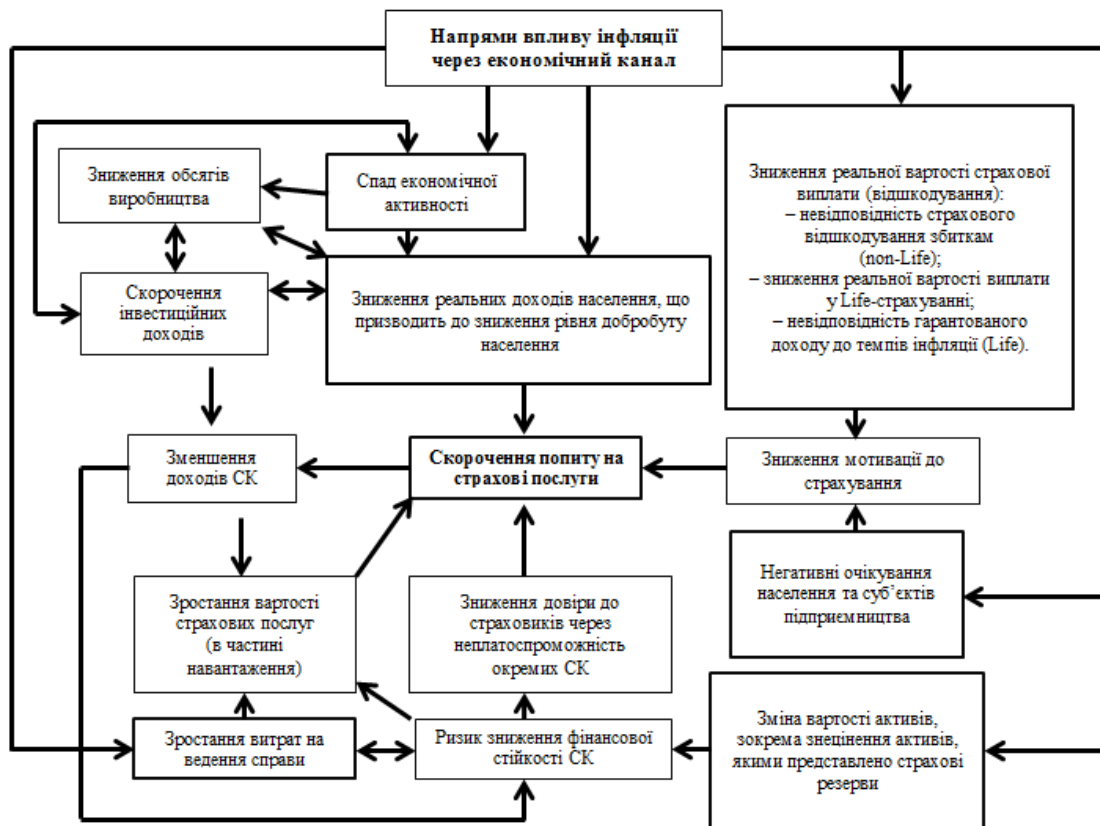

Рисунок 1. Схема економічного каналу впливу інфляційних процесів на страховий ринок

Основним напрямом впливу інфляції на страховий ринок через інформаційно-аналітичний канал є зниження реального виразу номінальних показників, тобто зниження номінальних показників, скоригованих на темпи інфляції. Це, у свою чергу, призводить до ускладнення ведення фінансового та бухгалтерського обліку у страхових компаніях, а також ускладнення проведення фінансового та економічного аналізу.

Напрями впливу девальвації національної валюти на страховий ринок вважаємо за доцільне поділити на такі два канали: економічний та інфляційний. Вплив девальвації національної валюти через інфляційний канал полягає у посиленні інфляційних процесів. Основними ж напрямками впливу девальвації національної валюти через економічний канал на страховий ринок є:

1) негативні очікування населення через валютну нестабільність; 2) спад активності в банківській системі та нестабільність на фінансовому ринку [4]; 3) покращення ділової активності експортерів, що позитивно впливає на ділову активність тих страхових компаній, які їх обслуговують; 4) зростання вартості (у еквіваленті національної валюти) активів, розміщених в іноземній валюті.

З метою дослідження кількісного впливу знецінення національної валюти на страховий ринок доцільно здійснити економіко-математичне моделювання цього впливу з урахуванням усіх супутніх макроекономічних факторів, що зумовлюють тенденції розвитку страхового ринку. Оскільки між інфляцією та девальвацією є щільний зв'язок, включення обох факторів у модель може призвести до зниження якості цієї моделі. Тому доцільно побудувати дві моделі, одна з яких буде враховувати вплив знецінення національної грошової одиниці на страховий ринок через темпи інфляції, а інша – через темпи девальвації.

За допомогою методу найменших квадратів знаходимо оцінки параметрів рівняння лінійної багатofакторної регресії:

$$ЧПр_{реал.} = -4839,58 - 1970,821 \cdot T_{инфл.} + 0,021 \cdot ВВП_{реал.} + 0,811 \cdot ДД_{еал.}^{заг.міс.} + 0,989 \cdot Инв_{фин\&стр.}$$

(1)

$$ЧПр_{реал.} = -3613,11 - 993,189 \cdot T_{дев.} + 0,016 \cdot ВВП_{реал.} + 1,307 \cdot ДД_{еал.}^{заг.міс.} + 0,984 \cdot Инв_{фин\&стр.}$$

(2)

де $ЧПр_{реал.}$ – реальні обсяги чистих премій;

$T_{инфл.}$ – темп інфляції (у відсотках), ІСЦ;

$ВВП_{реал.}$ – обсяги реального ВВП;

$ДД_{еал.}^{заг.міс.}$ – середні реальні загальні доходи за місяць у розрахунку на одне домогосподарство;

$Инв_{фин\&стр.}$ – реальні обсяги капітальних інвестицій у фінансову та страхову діяльність;

$T_{дев.}$ – темп девальвації національної валюти (у відсотках), виражений через темп зміни середньорічного курсу дол. США відносно гривні.

Коефіцієнт детермінації для моделі (1) становить 0,9313, скоригований коефіцієнт детермінації – 0,8855. Для моделі (2): 0,9314 та 0,8857 відповідно. Таким чином, обидві моделі описують близько 89% варіації реальних обсягів чистих страхових премій, що свідчить про їх достатньо високу точність. Обидві моделі

також пройшли перевірку надійності та є придатними для аналізу впливу інфляційних та девальваційних процесів на реальні обсяги чистих премій.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна зробити такі висновки: 1) в умовах інфляції номінальні показники страхового ринку не є вірогідним відображенням його стану, а тому потребують коригування на темп інфляції; 2) між реальними обсягами чистих премій та інфляційними і девальваційними процесами є негативний і статистично значущий зв'язок; 3) загалом інфляція та девальвація чинять негативний вплив на страховий ринок; 4) девальвація може впливати на функціонування окремих учасників страхового ринку як негативно, так і позитивно. Сферою впровадження результатів дослідження є розробка методів оптимізації функціонування страховиків в умовах інфляції та девальвації національної валюти, розробка рекомендацій щодо оптимальної державної політики у сфері регулювання страхового ринку, а також проведення подальших наукових досліджень впливу знецінення національної валюти на страховий ринок.

Список використаних джерел

1. Артюх Т. М. Страхування життя в умовах сучасного страхового ринку України / Т. М. Артюх. // Фінанси, облік і аудит. – 2011. – №18. – С. 9–15.
2. Маргасова В. Г. Актуальні проблеми розвитку страхового ринку України / В. Г. Маргасова, М. В. Дубіна, М. В. Тунік. // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2015. – №2. – С. 219–228.
3. Kevin C. Ahlgrim. The Effect of Deflation or High Inflation on the Insurance Industry [Електронний ресурс] / Kevin C. Ahlgrim, Stephen P. D'Arcy // Canadian Institute of Actuaries. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: https://www.casact.org/research/NAACCRG/final_report.pdf.
4. Суторміна А. М. Валютне регулювання у забезпеченні економічного розвитку України : дис. канд. ек. наук : 08.00.08 / Суторміна А. М. – Київ, 2015. – 225 с.

Генчева Крістіна Вадимівна

студентка 1 курсу, напрям підготовки

«Фінанси, банківська справа та страхування»

Таврійський державний агротехнологічний університет

Науковий керівник: Захарова Н.Ю., к.е.н., доц.

Таврійський державний агротехнологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Фінансове забезпечення підприємств аграрної сфери великою мірою зумовлено рівнем прибутковості кожного з них, можливістю залучення банківських кредитів, інвестиційних ресурсів, рівнем державної підтримки, а у сукупності ці фактори значною мірою впливають на фінансову безпеку суб'єкта господарювання. Остання є визначальною умовою розвитку сільського господарства як основи сталого рівня національної безпеки, стабільності діяльності окремих підприємств аграрної сфери, забезпечення зростання темпів їх розвитку та підвищення ефективності господарювання. Це потребує формування стратегії та дієвого механізму управління фінансовою безпекою підприємства, що дозволить своєчасно відслідкувати й нейтралізувати певні ризики та загрози й сприятиме підвищенню фінансової стійкості, платоспроможності і ліквідності, прибутковості, посиленню ділової активності, покращенню майнового стану, загальному зміцненню фінансових можливостей аграрних товаровиробників.

Сільське господарство відіграє винятково важливу роль в економіці України та є основою її економічної безпеки. Його частка у створенні валового внутрішнього продукту України збільшилася у 2015 році до 12,1%, що свідчить про важливу роль галузі у формуванні темпів економічного зростання країни. Крім того, у 2015 році воно забезпечило 14 % валової доданої вартості, у галузі зайнято 2,87 млн. чол., використовується основних засобів вартістю понад 100

млрд. грн., функціонують майже 51,9 тисяч господарюючих суб'єктів, що використовують близько 20 млн. га сільськогосподарських угідь. Аграрні виробники забезпечують продовольчу безпеку країни та здійснюють значний внесок до експортних товаропотоків України. Так, обсяги експорту сільськогосподарської та продовольчої продукції у 2015 році становили 14563,1 млн. дол. США, що складає 38,2% загального експорту країни [3].

У кризових умовах господарювання останніх років аграрний сектор економіки відзначився найбільшою стабільністю. Не дивлячись на ризикованість галузі внаслідок прямої залежності від природно-кліматичних умов, у 2015 році її фінансовий результат до оподаткування досяг 102,3 млрд. грн., тоді як у промисловості він зберіг від'ємне значення й склав 179,1 млрд. грн. При цьому рентабельність аграрного виробництва збільшилася з 17,5% у 2010 році до 30,5% у 2015 році [2]. Однак, отримані результати щодо подальшого розвитку галузі, враховуючи її специфіку, однозначно тлумачити неможна.

Діяльність сільськогосподарських підприємств в системі економічних взаємовідносин відображає їх пріоритетні фінансові інтереси, успішна реалізація яких залежить від реагування на загрози та небезпеки, які виникають як із зовнішнього, так і з внутрішнього середовища їх функціонування. У зв'язку з цим набуває актуальності питання щодо необхідності впровадження на підприємствах ефективної системи забезпечення їх фінансової безпеки, як гаранту стабільного розвитку в умовах сьогодення.

На сьогоднішній день ключовою проблемою на рівні окремого підприємства залишається фінансове забезпечення розширеного відтворення, яка полягає не у відсутності фінансових ресурсів взагалі, а в можливостях доступу до них та формах і методах їх розподілу між галузями економіки й господарюючими суб'єктами.

Недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення більшості аграрних підприємств, особливо фермерських господарств, зумовлено як відсутністю власного капіталу, так і диспаритетом цін на продукцію

промисловості та сільського господарства, який у порівнянні з 1990 роком досяг восьмикратного розміру. Крім того, розрив між періодом отримання доходів від реалізації продукції та наступним вкладенням коштів у посівну при суттєвому зростанні витрат на її проведення, унеможлиблюють фінансування інших напрямків діяльності, здійснення інвестицій та інновацій. Така специфіка відтворювального процесу сільськогосподарського виробництва вимагає залучення кредитних ресурсів навіть для формування оборотних активів, оскільки для забезпечення неперервності поточного циклу виробництва необхідно нагромаджувати значні запаси матеріальних ресурсів. Станом на листопад 2015 року, 1938 підприємств агропромислового комплексу залучили кредити загальним обсягом 13,8 млрд. грн., що на 30,2% більше, ніж на відповідну дату попереднього року. При цьому останні роки можна спостерігати підвищення рівня залежності сільськогосподарських підприємств від зовнішніх джерел фінансування. Це підтверджується зниженням частки власного капіталу у загальній його вартості з 55% у 2010 році до 40% у 2015 році [1]. Найсуттєвішою перешкодою для залучення нових кредитів залишаються занадто високі ставки за кредитами. У опитуванні НБУ 68,3% респондентів назвали цей чинник визначальним серед факторів, які можуть змусити підприємство уникати (відкладати) використання кредитних послуг банку.

За умов посилення глобалізації світової економіки основним пріоритетом агробізнесу доцільно вважати забезпечення стабільності функціонування. З боку підприємств в першу чергу необхідно сконцентрувати зусилля на формуванні дієвого механізму управління його фінансовою безпекою з метою протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам. Серед іншого він повинен бути спрямований на підвищення прибутковості господарювання, ефективний пошук фінансових ресурсів в необхідних для нормального функціонування обсягах, оптимізацію структури активів, капіталу та грошових потоків, зменшення рівня фінансових ризиків тощо. З боку держави зниження ризиків втрати фінансової безпеки для сільськогосподарських підприємств можливо за

умови формування ефективної бюджетної, податкової, інвестиційної та фінансово-кредитної політики, удосконалення нормативно-правової бази розвитку галузі; створення умов для рівноправного функціонування різних організаційно-правових форм господарювання; забезпечення стабільних економічних умов для здійснення відтворювальних процесів у сільськогосподарському виробництві й розвитку аграрного ринку; завершення земельної реформи тощо [4].

Список використаних джерел

1. Діяльність суб'єктів господарювання за 2015 рік: стат. збірник [Електронний ресурс] / За редакцією М. С. Кузнецової - Режим доступу: /<http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2015 рік: стат. збірник [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Сільське господарство України: стат. збірник [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року /за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2012. – 179 с.

Голик Тетяна Миколаївна,

Студентка IV курсу, спеціальність «Фінанси і кредит»

Хмельницький національний університет

Наукові керівники: **Хрущ Н.А., д.е.н., проф., Форкун І.В., к.т.н., доц.,**

Хмельницький національний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Забезпечення організаційної та фінансової спроможності місцевого самоврядування – одна з головних передумов розбудови демократичної держави, тому питання фінансово-бюджетної децентралізації виходять на перший план в умовах кризового періоду економічного розвитку держави. Одночасно, у сучасних економічних умовах важливим є використання бюджетної політики як дієвого інструменту впливу на соціально-економічні процеси держави, активізація можливостей якої у системі фінансово-бюджетної децентралізації публічних фінансів потребує більш раціонального використання її регуляторного потенціалу у відповідності до тих завдань, що продукують соціально-економічний розвиток країни, а це, насамперед, визначення шляхів підвищення її ефективності, що і забезпечує актуальність даного дослідження.

Концептуальні засади бюджетної політики, удосконалення бюджетного механізму знайшли відображення у працях вітчизняних та зарубіжних вчених: О.Барановського, Дж. Б'юкенена, А. Вагнера, З. Варналія, Р. Дорнбуша, О. Кириленко, Л. Лисяк, І. Лютого, В. Опаріна, В. Федосова, С. Юрія та ін. Однак, враховуючи динамічність змін, що проходять у сучасному бюджетному процесі, дана тема спонукає до проведення подальших досліджень.

Метою статті є оцінка реалізації змін векторів бюджетної політики у контексті фінансово-бюджетної децентралізації.

Бюджетна політика – це сукупність відповідних форм взаємозалежностей та взаємовпливів економічних, правових, політичних, інституційних

компонентів бюджетного простору та інституційного середовища суспільства у процесі формування бюджету й використання бюджетних коштів для досягнення стратегічних цілей і основних завдань розвитку суспільства, що надасть можливість підвищити рівень збалансованості та ефективності системи бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку країни [2]. Реалізація ефективної бюджетної політики у сфері місцевих фінансів повинна відігравати значну роль у процесі регулювання економічного розвитку регіонів. Хронічна нестача фінансових ресурсів у органів місцевого самоврядування та нестабільність їхніх дохідних джерел стали проблемою загальнодержавної ваги. Як наслідок, на місцях не вирішуються найболючіші життєві проблеми людей, занепадають сільське господарство, соціально-культурна сфера, освіта, охорона здоров'я, погіршується стан доріг та інших засобів комунікації.

Основним елементом бюджетного механізму соціально-економічного розвитку регіону (адміністративно-територіальної одиниці (АТО)) є місцевий бюджет, який будучи максимально наближеним до відповідної громади, може і повинен якомога повніше враховувати реальні її потреби у виробництві та споживанні суспільних благ. Відтак, саме місцевий бюджет може надати соціально-економічному розвитку відповідного регіону (АТО) необхідного динамізму, враховуючи фактичний стан промислового потенціалу, структури виробництва, наявні екологічні, технологічні та інфраструктурні обмеження, необхідність підтримки окремих секторів або верств населення.

У 2015 році здійснено перший етап фінансово-бюджетної децентралізації: прийнято зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України. Пріоритетами запроваджених змін визначено розширення прав органів місцевого самоврядування у прийнятті рішень та надання їм повної бюджетної самостійності щодо наповнення своїх бюджетів та здійснення видаткових повноважень [3]. Для оцінки ступеня бюджетно-фінансової децентралізації в Україні розглянемо такий важливий показник, як співвідношення темпів приросту доходів та трансфертів місцевих бюджетів (таблиця 1).

З таблиці 1 видно, що за показником приросту доходів місцевих бюджетів та обсягу міжбюджетних трансфертів, що їм передаються, децентралізація повноважень місцевих органів управління відбувається неефективно, оскільки

наявний повільний приріст доходів місцевих бюджетів та випереджаючий в абсолютному вимірі приріст обсягів міжбюджетних трансфертів. Лише двічі за 10 років обсяг міжбюджетних трансфертів зменшувався у ланцюговому прирості: у 2009 р. - на 0,2 %, та у 2013 р. – на 6,9 %. Водночас із цим у 2009 р. зменшились доходи місцевих бюджетів на 3,8 %, а у 2014 р. – на 3,9 %, що пов’язано в першому випадку – із світовою фінансово-економічною кризою, а у другому – періодом політичної нестабільності та анексією частини суверенної території України.

Таблиця 1 – Показники рівня бюджетно-фінансової децентралізації України за 2005-2015 рр. (складено за матеріалами [4])

Рік	Доходи місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд грн	Приріст доходів місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) (+,-), %	Обсяг міжбюджетних трансфертів місцевим бюджетам, млрд грн	Приріст обсягу міжбюджетних трансфертів місцевим бюджетам, (+,-), %
2005	28,6	–	27,1	–
2006	39,8	+39,2	36,2	+33,6
2007	58,3	+46,5	48,7	+34,5
2008	73,9	+26,8	63,6	+30,6
2009	71,1	-3,8	63,5	-0,2
2010	80,5	+13,2	78,9	+24,3
2011	86,5	+7,5	94,9	+20,3
2012	100,8	+16,5	124,5	+31,2
2013	105,2	+4,4	115,9	-6,9
2014	101,1	-3,9	130,6	+12,7
2015	120,5	+19,2	173,9	+33,2

Незважаючи на те, що з 2015 року джерела наповнення місцевих бюджетів було розширено за рахунок передачі з державного бюджету цілої низки податків, а також запровадження нових зборів, забезпеченість фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування за останні п’ять років становить близько 25-20 %. Це свідчить або про неефективність, або про досить повільний процес впровадження фіскальної частини у комплексні реформі децентралізації в Україні, що спричинило низьку податкову спроможність органів місцевої влади, що фактично не дає змоги

середньостатистичному місцевому бюджету акумулювати необхідну частку доходів на здійснення власних та делегованих повноважень та породжує необхідність у трансферній допомозі з боку державного бюджету.

Протягом 2013-2015 рр. рівень видатків місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) безупинно зростав по всіх статтях. Пріоритетним напрямом у сфері видатків місцевих бюджетів є соціальний: саме видатки на освіту, соціальний захист та соціальне забезпечення, охорону здоров'я становлять найбільшу частку особливо в бюджетах найвищих рівнів, де відбувається безпосереднє надання послуг громадянам. Як негативний аспект можна відзначити досить значну частку видатків на управління. В цьому напрямку потрібно проводити зміни у структурі його апарату, які дали б можливість скорочення витрат на персонал та спрямовувати фінансові ресурси на розвиток інфраструктури та місцевої економічної розвитку.

Принциповим аспектом розвитку реформи є те, що увесь процес фінансово-бюджетної децентралізації в Україні повинен супроводжуватись балансування доходів та витрат бюджету з метою забезпечення стабільності, стійкості та певної незалежності бюджетів[1], а також запровадженням максимального рівня прозорості використання бюджетних коштів органами місцевого самоврядування, оскільки прозорість фінансових потоків є найбільш дієвим інструментом подолання корупційності.

Таким чином, лише шляхом зміцнення фінансової бази органів місцевого самоврядування і надання їм досить широких повноважень можна досягти реальної бюджетної самостійності та фінансової децентралізації. Тільки за таких умов місцеві фінансові ресурси будуть як гнучко формуватися, так і ефективно використовуватися.

Список використаних джерел

1. Варналій З.С. Бюджетний процес в Україні: стан та проблеми інституційного забезпечення: Монографія/ З.С.Варналій, Т.В.Бугай, С.В.Онищенко. - Полтава: ПолтНТУ, 2014. – 271 с.
2. Лисяк Л.В. Бюджетна політика у системі державного регулювання економіки: Монографія / Л. В. Лисяк. – К. : ДННУ АФУ, 2009. – 600 с.
3. Національний інститут стратегічних досліджень: Електронний ресурс – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/2242/>
4. Веб-портал Державної казначейської служби України: Електронний ресурс – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>

Голубчикова Дар'я Романівна

студентка III курсу

спеціальність «Міжнародна економіка»

Маріупольський державний університет

Науковий керівник: **Балабанова Н.В.** к.н.держ.упр., доц.

Маріупольський державний університет

УКРАЇНА В ПРОЦЕСАХ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ КАПІТАЛУ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ

Іноземні інвестиції є провідником сучасних технологій виробництва та управління, своєрідною "перепусткою" на світові ринки товарів та капіталів, дозволяючи при цьому компенсувати дефіцит національних грошових коштів. Україна на сучасному етапі розвитку її економіки повинна створити сприятливе інвестиційне середовище для залучення колосальних фінансових ресурсів, адже інвестиції є джерелом коштів, необхідних для модернізації та розвитку української економіки.

Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій в економіку України на початок 2016 р. становив 43,4млрд. дол.США, що в розрахунку на одну особу населення складало 1016 дол.США.

Аналіз динаміки потоків ПІІ в Україну свідчать про зростання вартісних обсягів до 2013 р.: так, протягом останніх десяти років абсолютний їх приріст склав 22,2 млрд. дол. США. Проте починаючи з 2014 р. спостерігається вилучення капіталу з економіки країни, обумовлене як зовнішніми так і внутрішніми факторами, що відповідно позначається на від'ємних обсягах приросту.

Що стосується географічної структури іноземного інвестування України, то слід зазначити що за 10 років (2005-2015рр.) кількість країн світу, які здійснюють вкладення капіталу в українську економіку зросла на 40 країн: з 94 країн у 2005 р. до 134 у 2015 р. [1].

На сучасному етапі до десятки основних країн-інвесторів, на які припадає майже 80% загального обсягу залучених іноземних інвестицій, входять: Кіпр (27%), Нідерланди (13%), Німеччина (12%), Російська Федерація (8%), Австрія (6%), Велика Британія (4%), Віргінські острови (4%), Франція (4%), Швейцарія (3%) та Італія [1].

Що стосується галузевої структури прямих іноземних інвестицій України, то слід зазначити, що сьогодні спостерігаються глибокі диспропорції у їх розподілі за видами економічної діяльності, що загрожує поглибленням дисбалансів товарних і фінансових ринків, консервацією неефективної структури виробництва, монополізацією окремих стратегічно важливих або соціально значущих галузей економіки, нераціональним використанням сировинно-ресурсної бази та виробничих потужностей. Так, на підприємствах промисловості зосереджено 31% загального обсягу прямих інвестицій до країни, в установах фінансової сфери – 27,3%, у торгівельній сфері – 13% та у операції з нерухомим майном – 8%.

Оцінка та дослідження факторів (ступінь зносу, рентабельність діяльності підприємств, оберненість капіталу), що впливають на галузевий розподіл ПШ в економіці України, які здійснено на основі економіко-математичне моделювання, дозволили дійти висновків, що оберненість капіталу у тій чи іншій галузі, порівняно із рентабельністю та ступенем зносу основних засобів, є більш вагомим чинником для іноземних інвесторів при прийнятті рішення щодо здійснення вкладень. Таким чином, аналіз галузевої привабливості України свідчить, що іноземних інвесторів більше приваблюють види діяльності з більш високим рівнем рентабельності, які не потребують значного вкладення капіталу при забезпеченні швидкої віддачі.

На сьогодні ТНК є одним з основних українських інвесторів, а прямі іноземні інвестиції ТНК – основною формою зарубіжної експансії ТНК. В Україні зафіксовано близько 7 тис. філій іноземних ТНК, тоді як у світі їх загалом приблизно 810 000. Тобто частка України складає лише 0,8 % від загальної кількості філій ТНК [3].

З метою оцінки впливу залучених до України іноземних інвестицій на макроекономічні показники розвитку (індекси зростання ВВП та експорту країни) країни використано інструменти економіко-математичного аналізу. Для аналізу було обрано такі фактори, як обсяги ввезених ПІІ у відсотках від ВВП (%) та обсяги ПІІ в структурі валового накопичення основного капіталу (%).

Оцінка ступеня тісноти та напрямку зв'язку між зазначеними показниками дозволила отримати результати, наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Результати кореляційного аналізу

Результатив на ознака	Факторна ознака	Коефіцієнт Т кореляції	Тип та ступінь зв'язку
Індекс зростання ВВП України	обсяги ввезених ПІІ у відсотках від ВВП (%)	-0,73	помірний та зворотній
	обсяги ПІІ в структурі валового накопичення основного капіталу (%)	0,30	слабкий та прямий
Індекс зростання експорту України	обсяги ввезених ПІІ у відсотках від ВВП (%)	-0,63	помірний та зворотній
	обсяги ПІІ в структурі валового накопичення основного капіталу (%)	0,00007	відсутній

Отримані результати рівнянь є дещо несподіваними з точки зору наявності зворотного зв'язку між досліджуваними показниками. Адже відповідно до результатів подальше накопичення обсягів ПІІ в структурі ВВП може гальмувати як процес зростання ВВП України, так і її експорту. Поясненням цього є те, що в товарній структурі ПІІ більше 50% приходить на такі сфери як фінансова діяльність, операції з нерухомістю, торгівлю, які переважно орієнтовані на внутрішній ринок, і не сприяють зростанню експорту. Також дуже мала частка прибутку повторно інвестується в основний капітал та у модернізацію обладнання.

Україна має значний інвестиційний потенціал, зокрема: є одним з найбільших потенційно містких ринків в Європі; володіє багатими природними ресурсами; має високий рівень науково-дослідних розробок у багатьох галузях

науки і техніки та значний науково-технічний потенціал; володіє значним сільськогосподарським потенціалом (вигідне географічне розташування, сприятливий клімат, родючі ґрунти); має добре розвинену інфраструктуру.

Окрім того, привабливість української економіки для іноземних інвесторів ґрунтується на наявності відносно дешевої кваліфікованої робочої сили, сформованій законодавчій базі з вирішення питань іноземних інвестицій, яка, зокрема, впроваджує національний режим діяльності для фірм з прямими інвестиціями, посиленні зв'язків з країнами ЄС, членстві в СОТ тощо.

Використовуючи методику Європейської бізнес-асоціації (ЄБА)[2], можна здійснити оцінку інвестиційної привабливості країни (враховуючи сукупність критеріїв оцінювання). Проте відповідно до запропонованої методики, рівень індексу інвестиційної привабливості України на сьогодні, навіть не досягає нейтрального значення (складає 2,51) [2].

Тому, існує ряд стримуючих факторів, які гальмують розвиток інвестиційного ринку України, що в свою чергу спричинює зниження потенційно можливих прибутків суб'єктів господарювання України від інвестиційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Державний комітет статистики України. Офіційний web-сайт [http://www.ukrstat.gov.ua/]-Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Європейська Бізнес Асоціація. Офіційний web-сайт [http://www.eba.com.ua/uk]-Режим доступу: <http://www.eba.com.ua/uk/information-support/eba-news/item/33277-2015-12-28-1013>
3. Прохорова М.Е. Особливості та тенденції розвитку процесів транснаціоналізації в XXI столітті /М.Е.Прохорова // Стратегія розвитку України. – 2015. – № 2. – С. 88-98.

Зверєва Аліна Олександрівна,
магістрант 1 курсу, спеціальність «Фінанси,
банківська справа та страхування»,
Полтавська державна аграрна академія
Науковий керівник: **Собчишин В. М., к.е.н.,**
Полтавська державна аграрна академія

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНИЙ КОНЦЕПТ

У сучасних умовах господарювання питанням платоспроможності приділяється особлива увага, бо здатність підприємства вчасно та в повному обсязі здійснювати планові платежі та розраховуватися за терміновими зобов'язаннями, підтримуючи при цьому звичайний темп господарської діяльності, є однією з вимог фінансової стабільності підприємства та його конкурентоспроможності. За таких умов значно зростає роль своєчасного й якісного управління платоспроможністю та пошуку шляхів підвищення ефективності цього процесу.

Узагальнення теоретичних засад управління платоспроможністю підприємства дало змогу сформулювати власне бачення цього поняття та трактувати «управління платоспроможністю підприємства» як процес прийняття стратегічних і оперативних управлінських рішень щодо забезпечення оптимального співвідношення активів (залежно від ступеня ліквідності) і зобов'язань (за строками погашення) підприємства для повного задоволення в установлені строки вимог його кредиторів.

Одним із основних завдань попередження неплатоспроможності є забезпечення повної поточної платіжної готовності (ППГ) підприємства, розрахунок показника якої проводиться за формулою:

$$\text{ППГ} = \frac{\text{ГК}}{\text{КЗ} - \text{ДЗ}} \times 100, \quad (1)$$

де ППГ – поточна платіжна готовність, %;

ГК – залишок грошових коштів, грн;

КЗ – поточна кредиторська заборгованість, грн;

ДЗ – поточна дебіторська заборгованість, грн [1, с. 83].

Нормативне значення показника поточної платіжної готовності становить 100 %. Якщо рівень даного показника менше 100 %, то це свідчить про нестачу грошових коштів, якщо більше 100 % – про їх надлишок. За умови, що сума кредиторської заборгованості є меншою за розмір дебіторської заборгованості, а остання буде повернута у встановлений термін, можна говорити про платіжну готовність підприємства, навіть якщо немає залишку грошових коштів [2, с. 245].

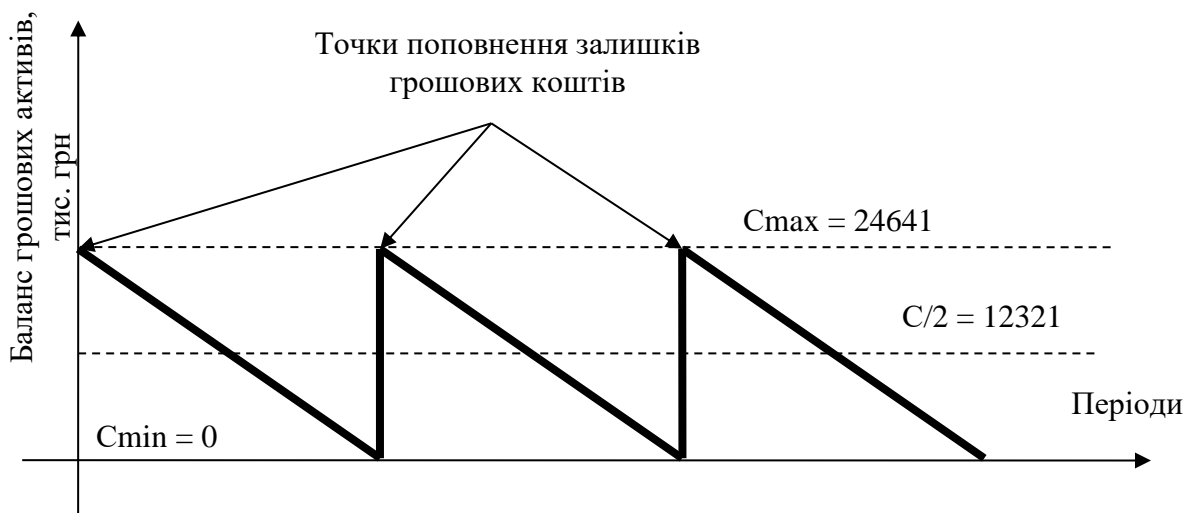
Практичні розрахунки рівня поточної платіжної готовності підприємства дали змогу уточнити нормативне значення цього показника: висновок про платіжну готовність підприємства за її від'ємного значення, можна робити за умови, якщо середній термін погашення кредиторської заборгованості перевищує середній період повернення дебіторської, адже в протилежному випадку термін оплати кредиторської заборгованості може настати раніше ніж надійдуть кошти від дебіторів.

Обґрунтовано, що покращанню стану платоспроможності підприємства сприяє формування умов його кредитної політики. Запровадження у ТОВ ІПК «Полтавазернопродукт» кредитних умов 1/3 net 21 при реалізації пшениці озимої забезпечить прискорення повернення дебіторської заборгованості, зменшить розмір і вартість інвестицій у неї по цьому виду продукції.

Інструментом збалансування вхідних і вихідних грошових потоків та синхронізації їх у часі для підвищення ефективності управління платоспроможністю підприємства виступає платіжний календар. Удосконалення методичних підходів до складання платіжного календаря має бути забезпечене, на нашу думку, відображенням у ньому (з виділенням

окремих статей) формування й сплати в кожному плановому періоді сум кредиторської та дебіторської заборгованості. Це дасть змогу врахувати строки їх виникнення і можливі терміни погашення, а відповідно, – й вхідні та вихідні грошові потоки при складанні платіжного календаря на наступні періоди.

Опрацювання шляхів забезпечення платоспроможності підприємств вказує на необхідність оптимізації залишків їх грошових коштів. Проведені дослідження засвідчують доцільність використання моделі Баумоля для визначення оптимального залишку грошових активів підприємства, оскільки забезпечення залишків грошових коштів в оптимальних згідно з моделлю Баумоля розмірах дає йому змогу поліпшити значення коефіцієнта абсолютної ліквідності. У 2017 р. формування та використання залишку грошових коштів у ТОВ ІПК «Полтавазернопродукт» відповідно до моделі Баумоля може здійснюватися наступним чином (рис. 1).

Умовні позначення: C_{\max} – максимальний залишок; $C/2$ – середній залишок; C_{\min} – мінімальний залишок.

Рис. 1. Графічне зображення формування й використання залишку грошових коштів у ТОВ ІПК «Полтавазернопродукт» у 2017 р. згідно з моделлю Баумоля

Джерело: побудовано за даними підприємства

Отже, шляхами підвищення ефективності управління платоспроможністю підприємства, зокрема й сільськогосподарського, є наступні:

- моніторинг платоспроможності за системою показників (для

своєчасного виявлення проблем із її станом);

- надання цінових знижок за швидку оплату реалізованої продукції, реструктуризація товарної дебіторської заборгованості шляхом факторингу (з метою прискорення надходження коштів від дебіторів). Оцінка ефекту від знижок на продукцію має зводитись до порівняння середнього терміну повернення дебіторської заборгованості та маржинального прибутку після вирахування витрат, пов'язаних із дебіторською заборгованістю, за існуючої й нової кредитної політики;

- складання платіжного календаря (для виявлення періодів, у яких можливий дефіцит фінансових ресурсів, та оперативного його покриття);

- оптимізація залишків грошових коштів за моделлю Баумоля (з метою забезпечення ефективного функціонування системи управління ними);

- використання практики відкриття кредитної лінії в банку (для оперативного надходження засобів короткострокового кредиту за необхідності швидкого поповнення залишку грошових активів).

Список використаних джерел

1. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз бізнесу : навч. посіб. / Ю. М. Тютюнник. – Полтава : ІнтерГрафіка, 2004. – 288 с.

2. Чумак В. Д. Прогнозування можливого банкрутства сільськогосподарських підприємств на основі аналізу фінансових коефіцієнтів : монографія. Ч. 3 / В. Д. Чумак ; за ред. П. Г. Саблука. – К. : ІАЕ УААН, 2001. – 676 с.

Карпішина Анастасія Олександрівна,
магістрант V курсу ,
спеціальність “Фінанси, банківська справа та страхування”
Національна академія статистики, обліку та аудиту
Науковий керівник: **Бондарук Т. Г., д.е.н., професор,**
завідувач кафедри фінансів
Національна академія статистики, обліку та аудиту

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНОЮ БАЗОЮ ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Сучасний етап розвитку вітчизняної економіки характеризується підвищенням вимог до банківської системи, яка повинна сприяти стійкому економічному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності економіки в умовах економічної нестабільності. Зазначені умови вимагають від банків оптимізації структури та вдосконалення управління ресурсною базою, оскільки їх діяльність супроводжується численними ризиками, що може спровокувати їх неплатоспроможність. У зв'язку з цим управління ресурсною базою банків, яке здійснюється з метою формування достатнього обсягу коштів з найменшими витратами для фінансування запланованих банком активних операцій, набуває особливої актуальності в умовах фінансової кризи та загальної економічної нестабільності.

На сьогодні відсутні комплексні дослідження теоретичних засад управління ресурсною базою банків та єдиний підхід до визначення понятійного апарату щодо управління ресурсною базою. Потребує подальших наукових розробок система ефективності управління ресурсами банку. Саме тому питання формування і ефективного використання ресурсної бази банків залишаються актуальними і потребують подальшого дослідження.

Дослідженню теоретичних засад управління ресурсами банків присвячено праці М. Алексеєнко, А. Вовканич, О. Дзюблюк тощо.

Банківські ресурси є сукупністю грошових коштів, що перебувають у розпорядженні банку та використовуються ним для виконання своїх функцій та операцій. Вони є основою діяльності будь-якого банку, оскільки від їх формування залежать обсяги отримуваних прибутків. Найбільш поширеною в економічній літературі є класифікація складових ресурсної бази банку за характером їх залучення. Згідно з такою класифікацією складові ресурсної бази банку поділяються на власні, запозичені та залучені [1, 2,].

Ресурсна база – це сукупність банківських ресурсів на визначений момент часу які використовуються для здійснення операцій щодо розміщення коштів і здійснення послуг з метою отримання прибутку.

Значення ресурсної бази: вона є основою для кредитування суб'єктів господарювання та населення, для розвитку інвестицій, для забезпечення стабільного функціонування економіки. Банківська система повинна володіти достатнім обсягом ресурсів для стимулювання соціально-економічного розвитку країни. Найголовнішими функціями ресурсної бази банку вважають: захисну, оперативну та регулятивну, вони є визначальними [3].

Управління ресурсами – це стратегія і тактика банку, яка включає певну систему заходів щодо залучення фінансових ресурсів від юридичних та фізичних осіб в достатньому обсязі, певної структури та за мінімальних витрат задля їх ефективного розміщення, з урахуванням інтересів усіх учасників даного процесу.

Виділимо такі принципи управління ресурсами банку: загальні (науковості, цілеспрямованості, економічності) та специфічні (послідовності, підпорядкованості, своєчасності, комплексності, безперервності).

Основоположними критеріями формування оптимального складу та структури ресурсної бази є: необхідність дотримання оптимального рівня ліквідності, прагнення банку максимізувати прибуток за мінімальних витрат та виправданого ризику.

Заснований у 1992 році, ПАТ КБ “ПриватБанк” є лідером банківського ринку країни. На сьогодні послугами банку користуються: 51% фізичних осіб,

56,1% – юридичних осіб та майже 70,0% – суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб.

Останніми роками ресурсна база банку мала тенденцію до зростання як у частині власних, так і залучених коштів. Одним із чинників такого зростання була політика банку, спрямована на прискорене зростання кредитних операцій та формування відповідної ресурсної бази. Головним джерелом формування ресурсної бази банку є його зобов'язання, які на кінець 2016 року становили 207,4 млрд. грн., або 94,2 % загального обсягу ресурсів. Натомість власний капітал складав 5,8%. У структурі зобов'язань найбільшу частку займали кошти клієнтів – 87,3 % [4].

Довгострокове управління ресурсною базою банку оцінюється конкурентоспроможним рівнем прибутку на активи та прибутку на капітал. Рентабельність активів банку мала тенденцію до скорочення, починаючи з 2012 року і на 01.01.2017 становила мінус 50,3%. Також спостерігалось постійне зменшення прибутковості акціонерного капіталу, який є головним показником для стратегічних інвесторів.

Оперативне управління ресурсною базою зорієнтоване на щоденне управління банківським балансом. Головними показниками ефективності управління ресурсною базою є чиста процентна маржа і чисті процентні доходи. Протягом 2012 – 2016 рр. внаслідок випереджаючих темпів зростання процентних витрат порівняно з процентними доходами чистий процентний дохід скоротився майже на 51,0%. Найбільше скорочення спостерігалось у 2015 році – на 66,0%. Показник чистої процентної маржі в банку також мав тенденцію до зменшення, що вагомо підвищило ризиковість банківських операцій.

Вищенаведене свідчить про ризикову та неефективну фінансову стратегію банку щодо управління ресурсною базою протягом досліджуваного періоду. У 2016 році зафіксовано історично високий збиток банку в обсязі 135,9 млрд. грн. внаслідок суттєвого погіршення якості кредитного портфеля та необхідності формування суттєвих обсягів резервів за кредитними

операціями. За таких умов Національний банк України визнав банк неплатоспроможним. На підставі пропозиції Національного банку щодо капіталізації за участю держави, рішення Ради з фінансової стабільності, та виходячи з необхідності забезпечення стабільності фінансової системи і захисту прав та інтересів вкладників, Уряд у грудні 2016 року прийняв рішення про націоналізацію банку.

Проблема оптимізації ресурсної бази банку за своєю суттю є багатоаспектною, оскільки потребує комплексного розгляду сутності банківської діяльності. Широкі можливості щодо вирішення цієї проблеми містить «ідея одночасного інтегрованого управління активами і пасивами». Спільне управління активами і пасивами банку дає банку інструментарій для формування оптимальної структури балансу та створення захисту від ризиків, спричинених значними коливаннями параметрів фінансових ринків. Ефективна організація роботи з управління ресурсами банку повинна носити характер антикризового управління.

Список використаних джерел:

1. Вовканич А. І. Особливості формування ресурсів комерційних банків / А.І. Вовканич // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. – 2010. - №2(8). – с. 157-164.
2. Алексеєнко М. Д. Капітал банку: питання теорії і практики: монографія / М. Д. Алексеєнко. – К.: КНЕУ, 2002. – 276 с.
3. Дзюблюк О. В. Банківські операції: Підручник / За ред. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2009. – 696 с.
4. Інтернет-представництво Національного банку України [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

Ковтун Світлана Валеріївна,

студентка V курсу, спеціальність «Фінанси, банківська справа і страхування»

Сумський державний університет

Науковий керівник: **Кремень В.М** к.е.н., доц.,

Сумський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВИМІРЮВАННЯ СИСТЕМНОГО РИЗИКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Поняття “системний ризик” є відносно новим поняттям: бібліографічний пошук показує, що його перша згадка в назві наукової роботи фінансово-економічного спрямування відноситься до 1994 року. Причому найчастіше це поняття використовується без визначення та ґрунтовного тлумачення сутності. Пояснюється це тим, що поняття “системний ризик” не є результатом фінансово-економічних досліджень, а запозичене менеджментом комерційних банків зі сфери політичних відносин [3].

Міжнародний валютний фонд і Банк міжнародних розрахунків розглядають системний ризик як “ризик порушення фінансових послуг, який обумовлений порушенням всієї або частини фінансової системи та має потенціал здійснювати серйозний негативний вплив на реальний сектор економіки” [4].

У звіті про консолідацію фінансового сектора, підготовленим Групою 10 у 2001 р., системний ризик визначається як ризик події (шоку), який призведе до втрати економічної вартості активів або довіри до них, в результаті чого невизначеність у фінансовій системі збільшиться до рівня, який спроможний викликати негативні ефекти в реальній економіці [2].

Фінансова криза продемонструвала, що системний ризик може виникати з різних джерел: загального шоку, який веде до одночасного дефолту декількох фінансових установ, та інформаційних екзогенних ефектів (наприклад, поширення негативної інформації про один конкретному банку збільшує

вартість рефінансування для інших банків), ендогенних дисбалансів тощо.

Докладно розглянувши і систематизувавши зарубіжні й вітчизняні науково-методичні підходи до розуміння системного ризику фінансового сектору країни, можна стверджувати, що під цим поняттям слід розуміти ймовірність настання кризових явищ у фінансовому секторі, джерелом чого може бути колективна поведінку фінансових установ, схильність фінансових установ до прийняття на себе надмірно високих зовнішніх ризиків (кредитних, ринкових, ліквідності) під час фази росту економічного циклу, наявність прямих чи опосередкованих зв'язків між фінансовими установами, що ускладнюється тим, що фінансові установи не спроможні врахувати та визначити обсяги і силу впливу своїх дій на інші елементи фінансового сектору, недотримання вимог фінансового нагляду щодо діяльності фінансових установ.

При розробленні методів оцінки різних аспектів системних ризиків було досягнуто певного прогресу, чому посприяла криза 2008 року, оскільки оцінка системного ризику вийшла на перший план. В роботі «A Survey of Systemic Risk Analytics» [4], автори Dimitrios Bisias, Mark Flood, Andrew W. Lo, Stavros Valavanis представили більше 30 моделей оцінки різних аспектів системного ризику банківської сфери. Представимо основні групи, які можуть бути використані для оцінки та моніторингу системного ризику.

1) Агреговані стрес-тести є традиційним підходом до оцінки системного ризику. МВФ визначає стрес-тестування як "методи оцінки чутливості портфеля до суттєвих змін макроекономічних показників або до виключних, але можливих подій [1].

2) На даний момент основою для оцінки стабільності банківської системи є показники фінансової стійкості (ПФС), уніфікованих Міжнародним валютним фондом (МВФ) на світовому рівні.

3) Мережевий підхід оцінки. У моделі досліджуваного Аллена і Гейла, системний ризик виникає в результаті дефіциту ліквідності, які можуть мати ефект доміно, викликаючи проблему в одному банку, щоб поширитися на інші,

що може привести до збоїв в рамках всієї системи. За моделлю, міжбанківські депозити є основним механізмом для передачі шоків ліквідності від одного банку до іншого.

4) Методи кількісної оцінки системного ризику засновані VAR(CoVaR, MES, SRISK) та широко використовувана модель оцінки системного ризику банківського сектору модель Wong et al.

Нами пропонується наступна процедура визначення базового індикатора системного ризику фінансового сектора України:

$$BISR = \sqrt{A_{RKB} \times D_{KI} \times D_{PKB}},$$

де $BISR$ – базовий індикатор системного ризику фінансового сектора;

A_{RKB} – достатність (адекватність) регулятивного капіталу банків (H2), %

D_{KI} – частка сплаченого капіталу в активах страхових компаній, %

D_{PKB} – частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів банків, %.

Набір показників для обчислення базового індикатора системного ризику фінансового сектора України пов'язаний із загальновідомим фактом про недокапіталізованість фінансового сектору, адже саме достатня величина капіталу дозволяє фінансових установам нівелювати фінансові ризики у випадку настання кризових явищ і події. Окрім того, не менш ґрунтовним при настанні системного ризику є недосконала кредитна політика фінансових установ, яка, перш за все, проявляється у кредитах пов'язаним особам та просточеній заборгованості.

Як бачимо, максимальний системний ризик відповідно до значень базового індикатора системного ризику фінансового сектора спостерігався у 2010 році (рис. 1).

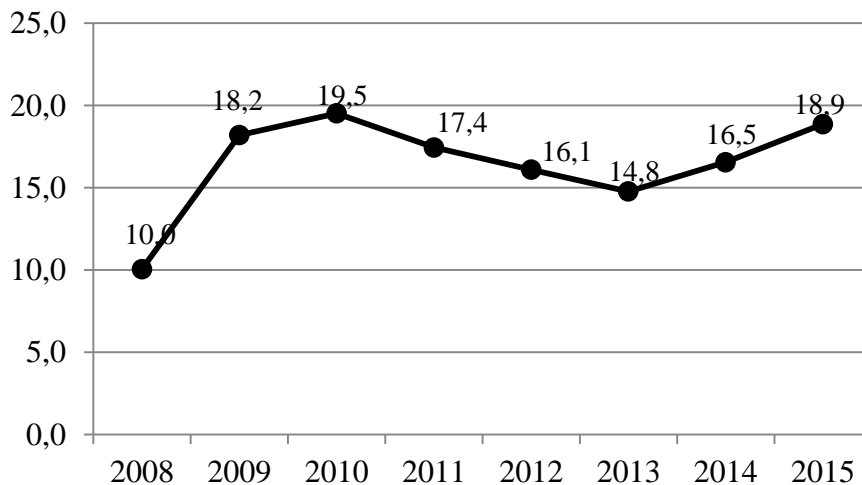

Рисунок 1 – Динаміка базового індикатора системного ризику фінансового сектора

Цьому передувало практично двократне зростання показника, починаючи з 2008 р. Потім, протягом 2010-2013 рр. відбулося незначне, але планомірне зниження системного ризику фінансового сектору України. У 2015 році фінансовий сектор продемонстрував черговий максимум системного ризику, практично спів розмірний із рівнем 2010 р.

Список використаних джерел

1. Blaschke, W., Jones, M., Majnoni, G., Peria, S-M. Stress Testing of Financial Systems: An Overview of Issues, Methodologies, and FSAP Experiences //IMF Working Paper, Monetary and Exchange Affairs Department, 2001
2. Feridun, M. Risk Management in Banks and Other Financial Institutions: Lessons from the Crash LTCM / Banks and Bank Systems. Volume 1, Issue 3, 2006
3. Gerald, D. What is systemic risk, anyway? [Електронний ресурс] //Federal Reserve Bank of Atlanta. – 2009. – Режим доступу : <http://macroblog.typepad.com/macroblog/2009/11/what-is-systemic-risk-anyway.html>
4. Herszenhorn, David and Sewell Chan. “Financial Debate Renews Scrutiny on Banks’ Size” // April 21, 2010. The New York Times

Колбудський Іван Олександрович,
студент III курсу, спеціальність «Фінанси і кредит»
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Науковий керівник: **Іщенко Н.М., к.е.н., доц.,**
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ СТАБІЛІЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Пріоритетним завданням уряду кожної країни є забезпечення стійкого економічного розвитку, підвищення добробуту населення і зміцнення потенціалу майбутніх поколінь. Узгодження стратегії і тактики фіскальної політики, заходи влади як на рівні формування політики, так і на рівні поточної діяльності, а також їх взаємна узгодженість, підпорядкування коротко- і довгострокових інтересів загальнодержавним цілям є ключовими факторами, що визначають успіх країни у фінансовому секторі.

Під фіскальною політикою мають на увазі здійснення державного регулювання з активним використанням податків і державних видатків. Витрати при цьому здійснюються через державний бюджет, а податкові надходження, як відомо, становлять найбільшу частину його доходів. Таким чином, одне з головних завдань фіскальної політики – пошук оптимального рішення стосовно видатків і доходів держбюджету. Слід зазначити, що бюджетно-податкове регулювання не зумовлює зміну пропозиції грошей [1].

Регулювання здійснюється через використання певних засобів та важелів стабілізаційної політики. Основними інструментами бюджетно-податкового регулювання виступають державні закупівлі, податки і трансферти. Маніпулювання даними засобами викликає ефект мультиплікатора в економіці країни, що значно підсилює вплив державного регулювання на сукупний попит.

Державні закупівлі, що є складовою державних витрат, відносять до екзогенних, тобто незалежних, величин. Це означає, що обсяги державних

закупівель визначаються безпосередньо урядом для виконання цільових програм держави і жодним чином не залежать від різних макроекономічних показників. Таким чином, часто спостерігається явище дефіцитного фінансування економіки, коли видатки держбюджету перевищують його доходи [2, ст. 160].

Другим, але не менш важливим, інструментом фіскальної політики є податки. Їх значення як основної статті доходів державного бюджету складно переоцінити. Фактично можливість застосування першого інструменту фіскальної політики – державних закупівель – майже повністю залежить від податкових надходжень. Хоча діє цей засіб у протилежному напрямку. Так, оподаткування призводить до зниження доходів кінцевого використання, що в результаті зумовлює зменшення сукупного попиту.

Останній інструмент фіскальної політики є особливо актуальним в державах, уряди яких активно проводять політику «вирівнювання доходів», – трансфертні платежі. Вони включають численні соціальні програми держави, починаючи з пенсій і закінчуючи виплатами по безробіттю. За своєю природою трансферти мають багато спільного з державними закупівлями, хоча б через те, що вони також є частиною загальних державних витрат. Механізм дії цих двох інструментів однаковий – стимулювання сукупного попиту. Проте, як відомо, трансферти викликають дещо менший мультиплікаційний вплив на економіку.

За цільовою спрямованістю виділяють два основні види фіскальної політики – стимулюючу (експансіоністську) та стримуючу (рестрикційну). Механізм дії стимулюючої політики впливає з самої назви і полягає у позитивному впливі держави на сукупний попит, тобто його збільшенні. Така практика, як правило, застосовується під час економічного спаду – для стимулювання ділової активності та виходу країни із кризового стану.

Економічне зростання, як відомо, не завжди супроводжується позитивними наслідками. Так, в період стрімкого підйому – «перегріву» економіки – уряд стикається з новими викликами (як, наприклад, надмірні

темпи інфляції), що, в свою чергу, також вимагає оперативного втручання з боку держави. В даному випадку проводиться стримуюча фіскальна політика.

Не слід забувати, що фіскальна політика тісно пов'язана з монетарною, а їх окреме проведення не може забезпечити виконання усіх умов стабілізаційної політики загалом. Тож перед урядом постає вже складніше завдання – гармонійне поєднання та узгодження засобів обох видів регулювання.

Бюджетна система України – це сукупність державних та місцевих податків. Приблизно 30% валового внутрішнього продукту перерозподіляється через бюджет. У порівнянні з іншими країнами даний показник є досить високим. Державний бюджет є найбільшою ланкою мобілізації фінансових ресурсів бюджетної системи. Він накопичує 75% всіх надходжень до бюджетної системи України. Не тільки функції уряду, але також і значна кількість функцій місцевих органів влади та місцевого самоврядування фінансуються з державного бюджету. Найбільш яскравим прикладом його ролі є загальні державні витрати у 1990-2015 рр. (див. рис. 1).

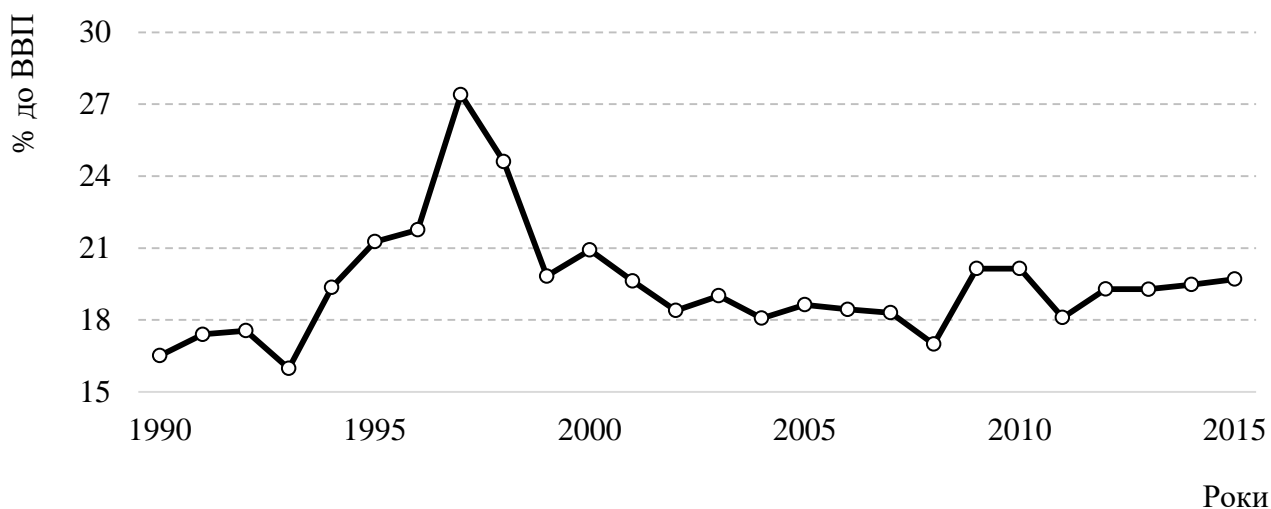

Рис. 1. Загальні державні витрати в Україні [3]

Як зазначалося вище, податки є основою для формування дохідної частини бюджетів усіх рівнів. Загалом еволюція податкової політики в 2005-2008 рр. мала позитивний вектор, оскільки було сформовано єдиний фіскальний простір з рівними можливостями для всіх учасників ринку. Більшість податкових пільг було скасовано, а платіжна дисципліна зросла, що

сприяло швидкому збільшенню бюджетних доходів та підвищенню соціальних стандартів.

Проте податкова політика того періоду супроводжувалася певними прорахунками, що створило сприятливі умови для проникнення кризи в державні фінанси за умов погіршення економічної ситуації в Україні у 2009 році.

Згідно з Податковим кодексом України від 2017 року, загальна кількість податків та зборів становить 11, включаючи 7 загальнодержавних та 4 місцевих (2 податки і 2 збори) [4].

Можна зробити висновок, що бюджетно-податкова (фіскальна) політика сприяє макроекономічній стабільності через стимулювання сукупного попиту і доходів приватного сектору в період економічного спаду і стримування економічної активності у періоди надмірного зростання. Отже, основними видами фіскальної політики є два – стимулююча (експансіоністська) і стримуюча (рестрикційна).

В Україні даний вид регулювання є важливим інструментом макроекономічної стабілізації. В умовах нинішньої кризи розумна фіскальна політика може сприяти відновленню економічної активності. Однак наслідки такого регулювання не є однозначними. Незважаючи на ряд переваг фіскальної політики, існує вагомий недолік. Її здійснення призводить до збільшення дефіциту бюджету і, як наслідок, державного боргу.

Аналіз динаміки державних видатків та податкових доходів бюджету в Україні у 2000-2015 рр. показав, що чим більше доходів отримує держава у вигляді податків, тим більшими є видатки з бюджету.

Список використаних джерел

1. Семюелсон П.А., Нордгауз В.Д. Макроекономіка / Пер. з англ. – К.: Основи, 2007. – 544 с.
2. Палехова В.А. Макроекономіка: Навчальний посібник. – 3-тє вид., доп. та перероб. – Миколаїв: вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007. – 304 с.

3. The World Bank. General government final consumption expenditure [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.goo.gl/fF2sEV
4. Верховна Рада України. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Кушнір Анна Ігорівна,

студентка V курсу,

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Університет митної справи та фінансів

Науковий керівник: **Качула С. В.**, к.е.н., доцент кафедри фінансів

Університет митної справи та фінансів

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ І ЙОГО ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

Сучасна економічна ситуація в Україні демонструє, що одним із найвпливовіших чинників, який відчутно гальмує розвиток країни та створює загрозу фінансовій безпеці, є зростання загрозливих параметрів боргового навантаження, надмірне залучення коштів на недостатньо вигідних умовах поряд із нераціональністю їх використання. Тому вдосконалення управління державним боргом є актуальною проблемою, оскільки тільки ефективна боргова політика може підвищити рівень фінансової безпеки в Україні, дозволить знизити розмір дефіциту державного бюджету та сприяти економічній міцності країни.

Державний борг є достатньо суперечливим та неоднозначним інструментом фінансової політики держави, позаяк, з одного боку виступає методом мобілізації фінансових ресурсів до бюджету, а з іншого — є фактором, що провокує підвищення цін та загострення фінансових і торговельних криз.

Основними причинами виникнення та зростання державного боргу в Україні є дефіцит державного бюджету та постійний дефіцит платіжного балансу країни, тому що, державні запозичення проводяться з метою покриття того самого бюджетного дефіциту на державному і регіональному рівнях.

До основних проблем управління державним боргом в Україні слід вказати найголовніші: швидке зростання обсягів державного боргу; переважання зовнішньої заборгованості в структурі державного боргу; значні

розміри гарантованого державою боргу; значну заборгованість перед міжнародними організаціями економічного розвитку та іноземними органами управління; слабкий розвиток внутрішнього ринку державних цінних паперів; відсутність комплексного правового забезпечення щодо формування і управління державним боргом тощо.

За 2013-2015 рр. спостерігається тенденція збільшення державного боргу України в національній валюті. Так, у 2015 році сума державного боргу становила 1333,86 млрд. грн, у 2,7 рази більше порівняно з 2013 роком. Тобто, під впливом несприятливої економічної та воєнної ситуації в країні, як наслідок, збільшення дефіциту бюджету, відбулося стрімке зростання суми державного боргу в Україні. В доларовому еквіваленті бачимо скорочення суми державного боргу, проте це пояснюється високим рівнем інфляції в країні [3].

На фінансову безпеку держави негативно впливає велика зовнішня заборгованість. Аналізуючи дані за 2013-2015 рр., можна сказати, що в Україні зростає загроза фінансовій безпеці. Якщо у 2013 році частка зовнішнього боргу становила 46,49%, то у 2015 році – 61,91%. На сьогодні зовнішній борг України є надзвичайно великим [2, 3].

За 2013-2015 рр. найбільшими зовнішніми кредиторами України є МВФ та МБРР. При чому, потрібно сказати, що суми заборгованості перед міжнародними організаціями за досліджуваний період стрімко зросли. Це є негативним явищем для фінансової безпеки країни, проте на даний момент Україна не має альтернативних джерел покриття дефіциту бюджету [3].

Як наслідок, є загроза втручання в економіку нашої країни з боку міжнародних організацій та іноземних держав. Так, зовнішні кредитори ставлять перед нашою владою свої вимоги щодо отримання кредитів. З боку України, негативним є не раціональне та неефективне витрачання коштів від зовнішніх та внутрішніх позик.

При кількісній та якісній оцінці впливу факторів на боргову безпеку держави виникає багато складнощів та суперечливих моментів, тому прийнято використовувати певні індикатори боргової безпеки. Саме вони є

найдоречнішими при аналізі боргової безпеки держави: відношення загального обсягу державного боргу до ВВП ($\leq 60\%$), відношення загального обсягу зовнішнього боргу до ВВП ($\leq 25\%$), відношення обсягу внутрішнього боргу до ВВП ($\leq 30\%$), рівень зовнішньої заборгованості на одну особу (≤ 200 дол), відношення обсягу зовнішнього боргу до сальдо річного експорту-імпорту товарів та послуг ($\leq 70\%$) [3].

Розрахунки значення інтегральної оцінки боргового навантаження (G_j) для України за 2014-2016 рр. та прогноз на 2017-2018 рр. дозволили з'ясувати, що боргове навантаження перевищує критичні рівні та має тенденцію до зростання. Перевищення критичних рівнів показників боргового навантаження свідчить про складність економічної ситуації в країні, про можливість виникнення дефолту.

Світова практика свідчить про широке використання боргової політики для фінансування видатків державного бюджету, що призводить до формування та нарощування державного боргу, який є нормальним явищем у фінансовому господарстві цивілізованої країни [5].

Так, у світі не існує уніфікованого підходу до побудови інституційного забезпечення управління державним боргом. Проте, найбільшого поширення набули три основні моделі: урядова, агентська та банківська. Управління державним боргом в Україні найбільше підпадає під урядову модель. Найбільш прийнятною ж для економічної ситуації в Україні є агентська, оскільки має вищу цілеспрямованість, більшість можливостей хеджування ризиків, можливість застосування сучасних систем управління ризиками.

Основними методами управління державним боргом є: конверсія, консолідація, уніфікація, обмін за регресивними співвідношеннями, відстрочка погашення, анулювання боргу, викуп боргу [6].

Боргова політика України повинна базуватися на таких методах реструктуризації державного боргу – конверсії та консолідації боргу, а всі інші методи мають виступати допоміжними.

На нашу думку, необхідно вжити низку заходів, спрямованих на оптимізацію боргової політики, а саме [1, 4]: вдосконалення законодавчого забезпечення у напрямі формування, структури та обслуговування державного боргу шляхом прийняття Закону про «Про державний борг України»; зміна структури державного боргу на користь внутрішніх запозичень шляхом пошуку умов, які б зацікавили вітчизняного інвестора; реформування податкової системи з метою стимулювання ділової активності бізнесу, як головного фактору нарощування ВВП країни; побудова сучасної діагностики боргової безпеки країни; оптимізація структури державного боргу у частині співвідношення між короткостроковими та довгостроковими запозиченнями; забезпечення ефективного та прозорого управління умовними (гарантованими) борговими зобов'язаннями держави; перехід від пасивного залучення коштів на фінансування дефіциту бюджету до системного управління боргом; посилення прозорості державних фінансів; підвищення рівня координації у сфері боргової безпеки створенням урядової Ради з питань управління боргом; формування ризикоорієнтованої боргової політики; розвиток та підвищення довіри до внутрішнього фінансового ринку; зменшити частку короткострокових державних боргових зобов'язань та перетворити у довгострокові та вічні тощо.

Список використаних джерел

1. Бутенко В. В. Виокремлення напрямків оптимальної боргової політики держави / В. В. Бутенко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. - 2016. - Вип. 15. - С. 91-95.
2. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2015 рік / [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД. – К., 2016. – 80 с.
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.
4. Руда О. Л. Державний борг України на сучасному етапі розвитку / О. Л. Руда // Економіка та держава. – 2015. – №3. – С. 64-67.

5. Сич Н.О. Створення ради з питань управління зовнішнім боргом як необхідна складова сучасної держави / Н. О. Сич // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип.6. – С. 68-72.

6. Чеберяко О.В. Боргові парадокси та орієнтири державного кредитування / О.В. Чеберяко, Н.М. Пасічна // Економічний вісник університету. Збірник наукових праць учених та аспірантів. - Вип.24/1.- 2015.- С.158-165

Лабор Юліяна Ігорівна

студентка V курсу,

спеціальності «Фінансовий менеджмент у сфері бізнесу»

Львівський торговельно-економічний університет

Науковий керівник: **Васильців Тарас Григорович** д.е.н., проф.,

Львівський торговельно-економічний університет

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМТВА В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ТА АГРЕСИВНОСТІ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА

Ключові слова: фінансово-економічна безпека, формування системи, політика забезпечення, управління функціонуванням і сталим розвитком

Актуальність теми. В умовах частих змін законодавства, невизначеності з стратегічним баченням розвитку національної економіки та її підприємств, глибоких політико-економічних криз, загострення конкуренції та послаблення фінансово-економічного стану суб'єктів господарювання важливого значення набуває проблема управління фінансово-економічною безпекою суб'єктів господарювання в умовах нестабільності та агресивності бізнес-середовища, що склалося в Україні.

Метою наукової роботи є удосконалення теоретико-методичних та прикладних положень з формування системи фінансово-економічної безпеки підприємства, яка високоефективна та адаптована до сучасних складних і нестабільних умов фінансово-економічного середовища бізнесу в Україні.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап поступу економіки незалежної України ознаменувався високими темпами розвитку підприємств і активізації приватної підприємницької ініціативи, нарощуванням інвестицій та капіталу, збільшенням кількості суб'єктів господарської діяльності, зайнятості, покращенням фінансово-ресурсної забезпеченості суб'єктів господарювання.

Дослідження теоретичних та практичних аспектів управління фінансово-

економічною безпекою суб'єктів господарювання знайшли відображення у працях таких науковців як І. Бланк, О. Барановський, З. Варналій, О. Василик, О. Власюк, А. Гальчинський, В. Духов, А. Кириєнко, Г. Козаченко, М. Крупка, І. Лютий, О. Ляшенко, І. Мойсеєнко, В. Пономарьов, та ін. Однак, управління фінансово-економічною безпекою безпосередньо як системою ще недостатньо розроблене та використовується у неповній мірі. Попри те, на сьогодні все більше актуалізується завдання раціонального поєднання вибудування фінансово-економічної безпеки підприємства як системи та налаштування її параметрів і елементів на протидію ризикам і загрозам сучасного нестабільного і агресивного бізнес-середовища.

Рис. 1. Типологізація загроз фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах нестабільного та агресивного бізнес-середовища

Проблеми формування системи фінансово-економічної безпеки підприємства особливо актуалізувалися в умовах реалій вітчизняної економіки, а саме – нестабільного та агресивного бізнес-середовища підприємництва, для якого характерні наведені на рис. 1 ризики і загрози.

Концептуально систему фінансово-економічної безпеки підприємства потрібно розглядати як сукупність взаємопов'язаних елементів безпеки, що відповідає таким вимогам: комплексність, безперервність, законність,

плановість, економічність, взаємодію, конфіденційність, компетентність. Одним із основних елементів системи фінансово-економічної безпеки підприємства є також аналіз і управління господарським ризиком.

Виокремлення фінансового та економічного складників безпеки підприємства абсолютно не виключає наявність та важливість моніторингу, діагностики та забезпечення інших функціональних складових безпеки. Це підтверджується й їх істотною взаємозалежністю. Втім, лише фінансовий та економічний складники виступають напрямами як оцінки, так і забезпечення корпоративної безпеки підприємства, тоді як інші – сферами для розробки операційних цілей політики її забезпечення (рис. 2).

Рис. 2 Взаємозалежність фінансово-економічної та інших складових безпеки підприємства

Висновки. Об’єктивними передумовами формування системи фінансово-економічної безпеки підприємств України на сучасному етапі розвитку економіки є: нестабільність та агресивність бізнес-середовища; складне фінансово-економічне середовище діяльності; інфляційні процеси та зменшення купівельної спроможності населення; недосконале конкурентне середовище з перешкодами доступу до ресурсів та ринків, прав діяльності; малокеровані процеси розвитку більшості сфер і ринків; надмірне та недосконале оподаткування бізнесу; істотна тінізація економіки; недостатність уваги з боку державних органів до проблеми фінансово-економічної стійкості підприємств.

Системний підхід до механізму управління підприємством, створення необхідних методологічних умов дослідження об'єктивно потребують уточнення суті поняття «фінансово-економічна безпека» підприємства, зокрема трактування її як рівня життєздатності суб'єкта господарювання протягом періоду його життєвого циклу за одночасного гарантування: виконання місії та цілей; доступу до ринків та ресурсів; належної фінансово-економічної ефективності діяльності; здатності до розвитку; захищеності від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Список використаних джерел:

1. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / за ред. Т. Г. Васильціва. – Львів: Ліга-Прес, 2012. – 388 с.
2. Ортинський В. Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : Навчальний посібник / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко та ін. – К. : Правова єдність, 2011. – 544 с.
3. Мойсеєнко І. П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства : Навчальний посібник / І. П. Мойсеєнко, О. М. Марченко. – Львів: ЛДУМВС, 2011. – 380 с.
4. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія / за заг. ред. А. О. Єпіфанова. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.
5. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – 2-е изд., стер. – К.: Эльга, 2009. – 776 с.

Лопачька Оксана Василівна,
студентка IV курсу, спеціальність «Фінанси і кредит»
Національний університет «Острозька академія»
Науковий керівник: **Дем'янчук О.І., к.е.н., доц.,**
Національний університет «Острозька академія»

СИСТЕМА ПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Основним джерелом поповнення бюджету держави є податки, збори, та різні обов'язкові платежі, які становлять систему оподаткування. Нестабільність системи прямого оподаткування як за видами податків, ставками, базою оподаткування, так і за методами обчислення податків, термінами їх сплати, а також великий обсяг податкового законодавства мають негативний вплив на діяльність суб'єктів господарювання та на економіку держави в цілому. Тому, проблема розвитку та удосконалення системи прямого оподаткування в Україні є актуальною і потребує подальшого дослідження.

Цій проблематиці присвячено праці таких вітчизняних вчених: В. Андрущенко, Л. Демиденко, М. Дем'яненко, О. Кириленко, Л. Сідельникової, А. Соколовської та інших, а також зарубіжних науковців, а саме І. Озерова, У. Петті, Д. Рікардо, С. де Сімонді, А. Сміта, М. Тургенева та інших.

Мета дослідження полягає у визначенні напрямів удосконалення системи прямого оподаткування в Україні на основі вивчення теоретичних та оцінки практичних аспектів досліджуваної проблематики.

Об'єктом дослідження є система прямого оподаткування в Україні, а предметом дослідження – особливості функціонування системи прямого оподаткування.

Система прямого оподаткування – це сукупність прямих податків, що сплачуються платниками до бюджетів і державних цільових фондів у встановленому законами України порядку, а також права, обов'язки й

відповідальність платників [1, с. 47]. Прямі податки – обов'язкові платежі, які не мають встановленого цільового призначення та справляються державою з доходів або майна платників податків [2].

Податкові надходження відіграють важливу роль у формуванні Зведеного бюджету України, зокрема у 2016 році їх частка склала 83 %. Питома вага прямих податків у структурі податкових надходжень становить 45 % у цьому ж році, тобто менша за частку непрямих податків, але не значно [3].

Найбільшу питому вагу у доходах Зведеного бюджету України серед прямих податків становить податок на доходи фізичних осіб, частка якого має тенденцію до зростання і у 2016 році склала 17,73 %. Більша частина цього податку зараховується до місцевих бюджетів і у структурі доходів місцевих бюджетів становить 27,57 %. Сума надходжень податку на доходи фізичних осіб з кожним роком зростає більшими темпами, за рахунок зростання доходів населення. Позитивний вплив має, звичайно, зменшення рівня тіньової економіки, що спостерігається у 2016 році, у якому рівень тіньової економіки зменшився на 6 %, також середня заробітна плата зросла на 23,5 %, що призвело до зростання надходжень податку на 39 %. У попередньому році надходження цього податку до зведеного бюджету зросли на 32 %, тоді як рівень тіньової економіки зріс на 5 %. Тобто, основною причиною такої тенденції було збільшення ставки оподаткування для працівників, які отримували заробітну плату, більшу за десятикратний розмір мінімальної заробітної плати на 3 % (з 17 % до 20 %), та зростання доходів населення на 20,5 % [3; 4; 5]. Проте, на сьогодні, із зміною ставки податку на доходи фізичних осіб 18 % втрачено механізм прогресивного оподаткування доходів.

Не менш важливим у формуванні доходів зведеного бюджету є податок на прибуток підприємств, який у структурі доходів Зведеного бюджету України зменшився з 12,52 % у 2012 році до 7,69 % у 2016 році. До 2015 року майже вся сума цього податку надходила до державного бюджету, а у наступні роки близько 10 % податку залишалось у місцевих бюджетах. Протягом 2012-2015 років сума надходжень податку на прибуток підприємств мала тенденцію до

зменшення, що негативно впливає на стан економіки держави. Найвищий спад відбувся у 2014 році, зокрема на 27 %, що можна пояснити зростанням рівня тіньової економіки на 7 %, та зменшенням ставки оподаткування прибутку підприємств на 1 %. Позитивну тенденцію цей податок має у 2016 році, зокрема сума надходжень податку на прибуток підприємств до зведеного бюджету зростає більше як в два рази. Основну роль у такому зростанні відіграли збільшення надходжень податку на прибуток банківських організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України на 191 %, та збільшення надходжень близько у двічі податку на прибуток приватних та державних підприємств.

Для оцінки ефективності системи прямого оподаткування розглянемо динаміку рівня податкового навантаження в Україні за 2012-2016 рр. (табл. 1)

Таблиця 1

Динаміка рівня податкового навантаження в Україні за 2012-2016 рр.

Показник	Роки					Абсолютне відхилення			
	2012	2013	2014	2015	2016	2013-2012	2014-2013	2015-2014	2016-2015
Рівень податкового навантаження	25,55	24,33	23,46	25,65	27,31	-1,22	-0,87	2,19	1,66
Рівень навантаження з єдиного соціального внеску	11,19	11,47	10,59	8,58	4,69	0,28	-0,88	-2,01	-3,89
Рівень загального податкового навантаження	36,74	35,8	34,05	34,23	31,99	-0,94	-1,75	0,18	-2,24
Рівень непрямого податкового навантаження	13,49	12,25	12,56	14,63	15,02	-1,24	0,31	2,07	0,39
Рівень прямого податкового навантаження	12,06	12,08	10,9	11,02	12,29	0,02	-1,18	0,12	1,27
у тому числі:									
з податку на доходи фізичних осіб	4,82	4,96	4,8	5,05	5,82	0,14	-0,16	0,25	0,77
з податку на прибуток підприємств	3,95	3,78	2,57	1,97	1,96	-0,17	-1,21	-0,6	-0,01
із рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів	1,24	1,98	2,14	2,12	1,05	0,74	0,16	-0,02	-1,07

Джерело: Розраховано автором на основі Звіту про виконання державного бюджету України та [5]

Рівень податкового навантаження в останні роки має тенденцію до зростання, що оцінюється як негативне явище. Зменшується рівень

навантаження з єдиного соціального внеску, що призвело у 2016 році до зниження загального рівня податкового навантаження, який є більшим рекомендованого нормативного значення 30 %. Можна спостерігати у 2015-2016 рр. майже однаковий рівень навантаження з податку на прибуток підприємств, що вказує про зміну надходжень цього податку однаковими темпами зі зміною ВВП.

Отже, основними податками, які формують державний та місцеві бюджети є податок на доходи фізичних осіб та податок на прибуток підприємств. Податок на доходи фізичних осіб має стабільну зростаючу тенденцію, чого не скажеш про податок на прибуток підприємств, сума якого зросла лише в останньому році. Система оподаткування характеризується високим рівнем податкового тягаря. За останній рік рівень прямого податкового навантаження збільшився вищими темпами ніж рівень непрямого податкового навантаження, основну роль у чому відіграло зростання податкового тиску на оплату праці. Для ефективного справляння податку на доходи фізичних осіб варто здійснити глибоке соціальне дослідження і використати зарубіжний досвід країн зі стабільним функціонуванням податкової системи, у яких сума податку залежить від доходів і майнового стану населення.

Список використаних джерел

1. Баранова В.Г. Податкова система: Навчальний посібник / В.Г. Баранова, О.Ю. Дубовик, В.П. Хомутенко та ін. – Одеса: ВМВ, 2014. – 344 с.
2. Лондар С.Л. Фінанси: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / С.Л. Лондар, О.В. Тимошенко. Вінниця : Нова книга, 2009. 384 с.
3. Звіт про виконання Державного бюджету України за 2010-2016 рр.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua>
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.com.ua/>
5. Офіційний сайт Державного комітету статистики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

6. Бюджетний кодекс України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

7. Податковий кодекс України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua>

Маланчук Оксана Василівна, Різник Юлія Зіновіївна
студентки IV курсу, спеціальність «Фінанси і кредит»
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: **Малиняк Б.С., к.е.н., доц.,**
Тернопільський національний економічний університет

УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ В УПРАВЛІННІ МІСЦЕВИМИ БЮДЖЕТАМИ

Залучення громадськості до формування бюджетів, визначення бюджетних пріоритетів, забезпечення відкритості та прозорості інформації, що стосується бюджетного процесу, інформування про результати використання коштів – це ті процеси, що в сучасних умовах демократизації та децентралізації є необхідними для створення дієвого механізму місцевого самоврядування та прийняття рішень у сфері місцевих фінансів.

Зміни в бюджетному законодавстві, реалізовані в рамках масштабної реформи децентралізації управління, яка відбувається в Україні з 2014 р. закладають передумови для поступового розширення ресурсів бюджетів територіальних громад та надання ОМС більшої бюджетної самостійності щодо наповнення своїх бюджетів та здійснення видаткових повноважень. Головними перешкодами на шляху ефективнішого запровадження та розвитку уже наявних форм участі громадян у бюджетному процесі залишається недовіра громадян до органів влади, недостатня співпраця між зацікавленими сторонами, наявний обмежений доступ до інформації, відсутність державної стратегії щодо питань посилення участі громадян у прийнятті рішень.

Все це спричиняє низку проблем: знижується оцінка населенням діяльності органів місцевого самоврядування, у жителів виникає нерозуміння необхідності сплачування податків, знижується якість профінансованих з бюджету послуг. Значною мірою наявні проблеми зумовлені нерозвиненістю законодавчої бази, яка регламентує участь громадян в управлінні місцевими бюджетами. Проте, сьогодні низка ОМС розробили та затверджують місцеві

локальні акти, наприклад «Положення про громадські бюджетні слухання». Популярним досвідом є прийняття бюджетних регламентів, документів, що на місцевому рівні конкретизують «правила гри» у бюджетному процесі. Також важливим законодавчим документом є статут громади.

Однією з форм демократії участі на місцевому рівні, що забезпечує «системний механізм» залучення громадян до процесу прийняття бюджетних рішень певної територіальної громади є бюджет участі або партисипативний бюджет [1, с. 88]. За 2015-2016 рр. 28 міст України реалізували дану ініціативу (загальна сума бюджетів участі понад 116 млн грн). Для мешканців міст така можливість – це певний тест на потенціал мобілізації громади у встановленні партнерських відносин з органами влади.

Однією з ключових проблем залишається налагодження дієвої системи комунікацій між громадянами та ОМС. Успішним прикладом вирішення цієї проблеми є ухвалення 10.02.2015 р. Тернопільською обласною радою Порядку публічного звітування головних розпорядників коштів обласного бюджету Тернопільської області (далі – Порядок) [2], що є унікальним досвідом для України.

Відповідно до Порядку кожен головний розпорядник коштів зобов'язаний оприлюднювати на офіційних сайтах звіт про використані кошти та виконану роботу, а також реєстр укладених договорів. Таке звітування проходить щоквартально, а в його процесі мають право брати участь усі зацікавлені особи. Перевагами такого звітування є інформування жителів області про результати використання коштів обласного бюджету; забезпечення прозорості та відкритості бюджетного процесу на місцевому рівні; посилення відповідальності головних розпорядників перед громадянами за виконану роботу та використані кошти; підвищення ефективності та результативності видатків обласного бюджету.

Наявність розгорнутої інформації не лише про видатки, а й про виконану роботу дає змогу оцінювати ефективність видатків. Окремо передбачено вимоги щодо надання повної інформації з фінансування регіональних програм із

зазначенням показників виконання програм. Таким чином, цей механізм виступає ефективним інструментом для налагодження комунікації між владою та громадянами у сфері публічних фінансів.

Тому, варто зазначити, що наявна практика участі громадськості в управлінні місцевими бюджетами містить низку проблем, таких як недостатньо ефективна співпраця місцевої влади з громадянами, недооцінка владою участі громадськості у бюджетному процесі та ігнорування думки людей при прийнятті рішень, пасивність громадян, обмежений доступ до інформації, нерозвиненість законодавчої бази, яка регламентує участь громадян в управлінні місцевими бюджетами. Усе це призводить до неможливості задоволення потреб територіальної громади та підприємницьких структур у суспільних послугах та не сприяє реалізації суспільних пріоритетів.

Для вирішення даних проблем необхідно зосередити увагу на таких напрямках розвитку демократичних процедур управління місцевими бюджетами:

- поширенню доступної інформації про функціонування бюджетної системи, про інструменти та механізми, які дають можливість участі громадян в процесі прийняття рішень;
- інформуванні громадян про перебіг бюджетного процесу у простій та доступній формі (буклети, брошури, інфографіка, оприлюднена на сайтах та у соціальних мережах);
- забезпеченні прозорості та доступності фінансової інформації на рівні регіону та держави загалом (розвиток електронного врядування);
- розширенні повноважень щодо витрачання коштів місцевого бюджету за органами місцевого самоврядування;
- запровадженні дієвого моніторингу надання бюджетних послуг органами місцевого самоврядування через залучення громадськості до цього процесу.

Окрім цього, відкрити нові можливості розширення участі громадян в управлінні місцевими фінансами можуть такі заходи:

- обговорення бюджетних пріоритетів на використання коштів місцевого бюджету перед складанням проекту бюджету на наступний рік;
- публічний розгляд проекту бюджету відповідними постійними комісіями ОМС за участю фахових експертів, представників ЗМІ та членів територіальної громади;
- проведення бюджетних слухань перед поданням до місцевих рад проекту місцевого бюджету, на яких обговорюватиметься опублікований завчасно документ з участю усіх зацікавлених осіб;
- оприлюднення затверджених фінансових планів і планів соціально-економічного розвитку комунальних підприємств, публічне звітування про їх виконання.

Дані заходи спрямовані на подолання однієї з основних проблем – відсутності ефективного діалогу між владою та громадськістю. А реалізація таких заходів забезпечить комплексний підхід до побудови ефективних комунікацій, розвитку громадського контролю та підвищенню довіри до органів влади – тобто будуть створені передумови для розвитку демократичного бюджетування.

Таким чином, вирішення проблеми недостатньої участі громадськості у управлінні місцевими бюджетами неможливе без розвитку форм участі для населення у цьому процесі. Необхідне зростання активності та збільшення рівня суспільної свідомості й відповідальності з боку самої громади, оскільки, якщо вказані механізми не потрібні самим громадянам, то навіть за ідеального регулювання вони залишатимуться декорацією демократії на місцевому рівні.

Список використаних джерел

1. Кириленко О. П. Перспективи запровадження бюджету участі в Україні на основі зарубіжного досвіду // О.П. Кириленко, І. Чайковська // Вісник ТНЕУ № 2. – 2015. – С. 86–99.
2. Рішення Тернопільської обласної ради № 1885 від 10.02.2015 р. «Про порядок публічного звітування головних розпорядників коштів обласного бюджету Тернопільської області».

Малиновська Ірина Олегівна,

студентка V курсу, спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Захиров Микола Павлович,

студент III курсу, спеціальність «Облік і аудит»

Миколаївський національний аграрний університет

Науковий керівник: **Полторак А. С.**, к.е.н., доцент кафедри фінансів,

банківської справи та страхування

Миколаївський національний аграрний університет

ОЦІНКА ІНДИКАТОРІВ СТАНУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РІВЕНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Моніторинг показників стану фінансової безпеки України є необхідною передумовою збереження державності, економічної незалежності, глибоким усвідомленням економічних інтересів країни та потребою в підтриманні стану економічної безпеки України на гідному рівні, що висуває проблему оцінки індикаторів стану фінансової безпеки та їх впливу на рівень економічної безпеки України у ряд стратегічних.

Проблема оцінки індикаторів стану фінансової безпеки України активно досліджується вітчизняними та зарубіжними вченими, такими як: Р. В. Алямкін, М. І. Виклюк, В. В. Гресик, С. С. Голіков, Ю. Е. Губені, А. І. Денисов, Ю. П. Дудка, А. О. Крамаренко, С. І. Лекарь та іншими дослідниками. Наявність дискусійних питань стосовно оцінки індикаторів стану фінансової безпеки та їх впливу на рівень економічної безпеки потребують подальших досліджень, що спричинило вибір теми, її мети, задач та напрямів дослідження.

Метою дослідження є поглиблення теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення оцінки індикаторів стану фінансової безпеки та їх впливу на рівень економічної безпеки України.

Національним законодавством визначено, що «фінансова безпека - це стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується

її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи» [1, Ст. 5].

У процесі дослідження було зосереджено увагу на дослідженні індикаторів, які характеризують стан фінансової безпеки із диференціацією на: банківську, боргову, валютну, бюджетну, грошово-кредитну та безпеку небанківського фінансового ринку. В результаті такого поелементного дослідження було удосконалено теоретичний підхід до трактування категорії «індикатор стану фінансової безпеки», який, на відміну від існуючих, розглядається як показник стану фінансової системи країни, значення якого надає певну характеристику щодо наявності необхідних фінансових умов для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечення її стійкості до фінансових шоків та дисбалансів, створення умов для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни.

Інтегральна оцінка економічної безпеки України визначається поетапно, починаючи із формування переліку, розробки характеристичних значень індикаторів, проведення їх нормування, визначення вагових коефіцієнтів та закінчуючи розрахунком інтегрального індексу безпеки у сфері економіки. В свою чергу, характеристичні значення кожного з індикаторів діагностують рівень економічної безпеки України та поділяються на 5 інтервалів. Відповідно до цієї методики проаналізовано стан складових фінансової безпеки України за допомогою оцінки індикаторів.

На основі власних розрахунків індикаторів боргової безпеки ми дійшли висновків, що практично всі досліджувані показники свідчать про тенденції до погіршення стану боргової безпеки України. Поглиблюючи дослідження, з метою приведення даних до інформаційної односпрямованості проведено нормування індикаторів, тобто висвітлення даних у відсотках, які характеризують певний рівень безпеки від оптимального показника. У процесі аналізу бюджетної безпеки держави з'ясовано, що рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет станом на кінець 2015 р. знаходився у діапазоні незадовільних значень. Крім того, відношення обсягу сукупних платежів з

обслуговування та погашення державного боргу до загального обсягу дохідної частини державного бюджету протягом всього досліджуваного періоду перебувало у критичному діапазоні значень, що негативно впливає на стан фінансової безпеки України. Нормування індикаторів підтвердило висновки стосовно незадовільного рівня бюджетної безпеки.

В результаті дослідження стану валютної безпеки України в т. ч. з'ясовано, що значення середнього річного індексу зміни курсу гривні до \$ США станом на початок 2016 р. знаходився у зоні критичних значень. Нормування індикаторів стану валютної безпеки дозволило зробити висновки щодо небезпечного рівня валютної безпеки. Приведення даних до інформаційної односпрямованості проводилось за методикою нормування індикаторів, які поділяються на стимулятори, дестимулятори та змішані показники. Здійснені розрахунки інтегральних показників стану підсистем фінансової безпеки України дозволили зафіксувати негативні тенденції зміни їх значень, що висвітлено у табл. 1.

Таблиця 1. Інтегральні показники стану підсистем фінансової безпеки України за період 2008–2015 рр.*

Інтегральні показники стану	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Динаміка показників
Бюджетної безпеки	47	49	62	54	56	52	59	
Боргової безпеки	32	39	37	36	30	12	11	
Валютної безпеки	52	54	53	53	76	36	35	
Грошово-кредитної безпеки	49	54	47	46	41	43	43	
Банківської безпеки	28	38	45	47	51	30	30	
Безпеки небанківського фінансового ринку	42	34	46	48	49	46	45	

* Джерело: власні розрахунки авторів;

Більшість розрахованих індикаторів знаходяться у критичних діапазонах, що свідчить про незадовільний стан фінансової безпеки в цілому.

Враховуючи те, що рівень фінансової безпеки характеризує стійкість країни до дисбалансів та фінансових шоків, структура фінансової безпеки, на нашу думку, має бути доповнена складовою «податкова безпека держави» через

те, що у структурі дохідної частини Зведеного бюджету протягом тривалого часу близько 80 % займають податкові надходження, відповідно, саме у податковій системі фокусуються найгостріші ризики та загрози фінансовій безпеці.

Нами обґрунтовано власний перелік показників та розраховані їх значення за 2009–2015 рр. Формування переліку індикаторів податкової безпеки здійснювалось за принципами репрезентативності, достовірності та інформаційної доступності. У процесі аналізу стану податкової безпеки та її впливу на інтегральний показник стану економічної безпеки пропонується до використання власно розроблені характеристичні значення індикаторів. Отримані значення інтегрального індексу податкової безпеки України доцільно використовувати для коригування значень фінансової та, відповідно, економічної безпеки України.

Таким чином, в процесі розроблення напрямів удосконалення методики оцінки індикаторів стану фінансової безпеки в системі економічної безпеки України удосконалено теоретичний підхід до трактування категорії «індикатор стану фінансової безпеки», проаналізовано стан складових фінансової безпеки держави, обґрунтовано необхідність доповнення наявного переліку складових фінансової безпеки категорією «податкова безпека держави», доведено характеристичні значення її індикаторів. Отже, представлені пропозиції сприятимуть мінімізації соціально-економічних наслідків деструктивного впливу ризикового середовища, покращенню загального стану економічної безпеки країни та суспільства завдяки вчасному реагуванню на дестабілізуючі чинники, найсуттєвіші з яких зосереджені у площині фінансової сфери.

Список використаних джерел

1. Державна фіскальна служба України : офіційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sta-sumy.gov.ua/>
2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ від 29.10.2013 р. № 1277 [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – 2013. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-metodichnih-rekomendacii-shodo-rozrahunku-doc168080.html>

Микитюк Оксана Володимирівна,
студент VI курсу, спеціальність «Фінанси і кредит»
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Науковий керівник: **Щур Р.І., к.е.н., доцент кафедри фінансів**
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

МЕХАНІЗМ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Уся історія людства – це історія інноваційного компоненту спільно-розділеної праці, її суб'єктів і результатів. Але зараз у цій історії настав етап інтенсивного розгортання інноваційної сутності людини, що виражається у переході від відтворювального до інноваційного типу розвитку [1, с. 240].

Європейське інноваційне табло відображає основні індикатори оцінки ефективності функціонування національної інноваційної системи країн ЄС. На його основі будують загальний інноваційний індекс. За даними 2015 р. значення цього індексу суттєво зменшилося до 0,181, що свідчить про низькі темпи розвитку інновацій в Україні [2, с. 90]. Приналежність України до групи країн «Інноватор, що формується» обумовлена проблемами з використанням людського потенціалу, якістю дослідницької інфраструктури, формуванням взаємозв'язків між елементами національної інноваційної системи та слабкою інтегрованістю в міжнародну науково-технічну та інноваційну кооперацію.

Проаналізувавши різноманітні наукові джерела, визначили, що існують два підходи до визначення суті механізму фінансового забезпечення. Ми ж дотримуємося підходу, згідно з яким механізм фінансового забезпечення тотожний фінансовому механізму. В результаті сформовано дефініцію поняття «механізм фінансового забезпечення інноваційний розвиток регіону». Отже, це цілісна система фінансових форм, методів, важелів та інструментів впливу на процес створення нововведення з використанням інноваційний потенціал на

рівні регіону за відповідного організаційного, нормативно-правового, інформаційного забезпечення.

Нормативно-правова база регулювання інноваційного розвитку України є колізійною, фрагментарною, непослідовною і тому недосконалою. Законодавство позбавлене стимулюючих чинників розвитку науки, інновацій.

За останні роки в Івано-Франківській області значно переважають власні кошти у фінансуванні інновацій регіону, подібна ситуація спостерігається в інших областях. Слід відмітити, що велика частка самофінансування інноваційного розвитку є специфічним явищем, притаманним країнам із слабкими або «напівзакритими» економіками.

Довгий час кредитні кошти залишалися одним з основних джерел фінансування інновацій, але у 2015 році тільки вісім областей, включаючи й Івано-Франківську, та м. Київ використовували кредитні ресурси для розвитку інноваційної сфери [3, с. 175-176]. Небажання банків фінансувати ризикові довгострокові проекти, високі відсоткові ставки, слабка розвинутість фінансового ринку – все це та ще низка причин перешкоджають залучати позикові джерела фінансування інноваційної сфери. Проте, слід відмітити, що в 2014-2015 рр. збільшилася питома вага довгострокових кредитів в загальній структурі, та становила 67,5% та 67,1% відповідно. Особливо позитивні наслідки ця тенденція має для підприємств-інноваторів, оскільки інноваційна діяльність, як відомо, відрізняється від інших видів підприємницької активності тривалими термінами розробки, впровадження та реалізації нововведень.

Протягом 2009-2010 рр. найбільшу питому вагу серед загальної суми фінансування інновацій займали зовнішні джерела, зокрема іноземні інвестиції, проте, починаючи з 2011 року, вони різко скоротилися.

Питома вага коштів державного бюджету у фінансуванні інновацій відрізняється дуже значними невідповідностями між обласними та загальнодержавними показниками. Частка державних коштів у фінансовому забезпеченні інноваційного розвитку економіки країни за останні роки (2010-2013 рр.) не перевищує 1,1% від загальної кількості фінансування, виняток 2014

рік – 4,5%. Тобто держава надає проблемам інноваційного розвитку економіки країни вторинного значення, тому на дані потреби виділяє мінімум коштів [3, с. 175-176; 4, с. 186-187; 5, с. 154].

Ефективність існуючої системи податкових пільг, залишається сумнівною. Однією з головних причин цього є галузевий підхід при їх розподілі. Світова практика переконливо свідчить про неефективність галузевого підходу у податковому стимулюванні інноваційної діяльності. Потрібно надавати податкові пріоритети не галузям, а окремим підприємствам незалежно від галузі господарювання.

Згідно оцінки переваг і загроз стратегії інноваційного розвитку регіону в контексті фінансового забезпечення в Івано-Франківській області можна сказати, що вона відноситься до комбінованого сценарію.

Для України в теперішній час дуже актуальним є розробка ефективної стратегії інноваційного розвитку окремих регіонів України, зокрема в рамках державно-приватного партнерства. Кластерний аналіз із застосування методу повного зв'язку та методу Уорда дозволило зробити припущення про можливість об'єднання регіонів України у три кластери. Отже, найкращі перспективи залучення державно-приватного партнерства як сучасного інструменту фінансування інноваційного розвитку спостерігаються в регіонах України, що входять до першого кластера – в Харківській області та м. Києві.

В даному кластері спостерігаються найвищі значення майже за всіма показниками. Особливо великі розриви між першим та другим і третім кластерами існують у сфері наукової та науково-технічної діяльності, значно випереджає перша група інші за інноваційною активністю підприємств. Судячи з результатів кластерного аналізу, можна сказати, що області, які знаходяться в другому кластері, також мають значні можливості розвитку державно-приватного партнерства. За такими важливими показниками, як обсяг фінансування інноваційної діяльності, обсяг реалізованої інноваційної продукції, другий кластер, хоч і незначно, переважає перший. На жаль, за всіма іншими класифікаційними ознаками спостерігаються великі розриви між

другим та першим кластером на користь останнього. Тому Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Львівській, Сумській областям необхідно більше уваги приділити розвитку науково-технічної діяльності, особливо в частині фінансування, та активізації інноваційної діяльності підприємств. Щодо третього кластеру, то він є найбільш чисельнішим, до його складу входять в 18 регіонів, які характеризуються показниками нижче середнього. Це так звані депресивні регіони, які характеризуються низьким рівнем наукового розвитку, малою кількістю промислових підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, низькою часткою фінансування наукової та інноваційної діяльності. Також у третій групі набагато нижчі обсяги реалізованої інноваційної продукції, порівняно з першим та другим типом регіонів. До даної групи також відноситься Івано-Франківська область. Отже, третій групі потрібно покращувати результати за всіма показниками.

Список використаних джерел

1. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця та ін. ; НАН України. – К., 2015. – 336 с.
2. Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2015 рік / Аналітична довідка. – Київ: Міністерство освіти і науки України, Український інститут науково-технічної і економічної інформації. – 2015 р. – 199 с.
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : стат. зб. / Держ. служба статистики України. – К. : Інформ.-вид. центр Держстату України, 2015. – 255 с.
4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні / Держ. служба статистики України. – К. : Інформ.-вид. центр Держстату України, 2012. – 305 с.
5. Наукова та інноваційна діяльність в Україні / Держ. служба статистики України. - К. : Інформ.-вид. центр Держстату України, 2016. – 257 с.

Нешко Роман Миколайович,
студент I курсу магістратури,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Науковий керівник: **Матвійчук В. І., к.е.н., доц.,**
Донецький національний університет імені Василя Стуса

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ

В процесі входження України у світові інтеграційні процеси поняття фінансової безпеки набуває максимальної актуальності. Фінансова безпека являє собою систему показників, що забезпечують ефективне функціонування фінансової системи та її захищеність через призму дотримання балансу між рекомендованими та фактичними значеннями показників.

Стабільність фінансової безпеки держави визначається:

1) рівнем інфляції – за даним показником Україна займає 19 місце серед країн з найвищим рівнем інфляції (серед 185 країн), що вказує на досить негативну ситуацію;

2) обсягом боргів держави – Україна займає 26 місце серед країн з найвищим рівнем боргу до ВВП (79%), що вказує на перехід оптимальної боргової межі (60% до ВВП) та входження країни в боргову залежність;

3) станом виконання державного бюджету – вивчення динаміки дефіциту державного бюджету дозволяє визначити незначну, проте позитивну тенденцію його зменшення. Так в 2015 році його розмір склав 4,4%;

4) вартістю кредитів банків – за даним показником Україна займає 16 місце серед 185 країн, що вказує на достатньо високі відсоткові ставки по споживчим кредитам порівняно з іншими країнами;

5) достатністю обсягу міжнародних резервів – за даним показником Україна забезпечена резервами на оптимальному рівні, але сьогодні

спостерігається негативна динаміка значного скорочення золотовалютних резервів – близько на 1% кожного року.

Порівняння фактичного та оптимального стану індикаторів фінансової безпеки держави (на прикладі України) має наступний вигляд (рис. 1).

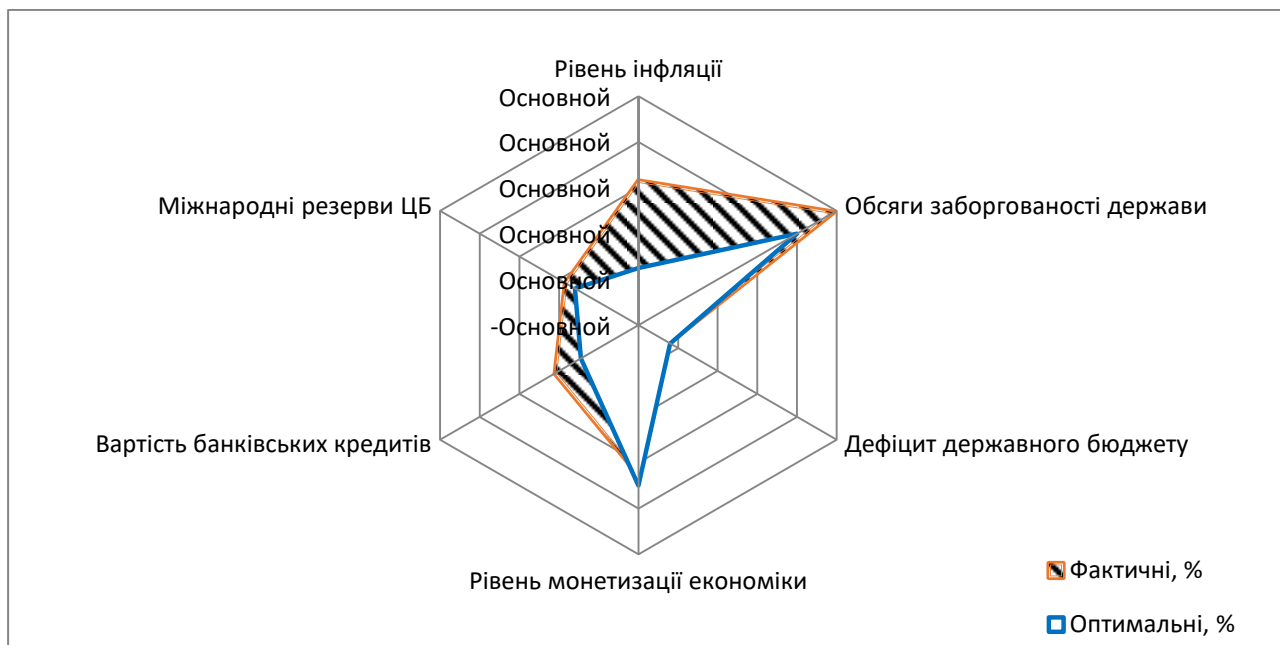

Рис. 1. Порівняння фактичного та оптимального стану індикаторів фінансової безпеки України

В значній мірі значення досліджених індикаторів в Україна не відповідає оптимальному рівню, що стосується таких індикаторів, як інфляція, обсяг державного боргу, дефіцит держбюджету, вартість банківського кредиту, що слід характеризувати як негативним явищем. Одночасно країна не досягає оптимального рівня монетизації економіки, що вказує на недостатнє забезпечення економіки грошовою масою. Позитивним показником є те, що міжнародні резерви відповідають оптимальному значенню.

Однією із важливих складових фінансової безпеки є боргова безпека, яка здійснює значний вплив на фінансову безпеку через якість управління державним боргом та його регулювання.

Управління державним боргом та його обслуговування є пріоритетним завданням фінансової політики держави й важливою умовою забезпечення стабільності її фінансової системи.

Для визначення стану боргової безпеки держави використовуються показники, котрі в сукупності надають можливість проаналізувати її поточний стан. Так, за методикою, яка запропонована Світовим банком («Мінімальна стандартна модель») боргова безпека України відповідає оптимальному значенню лише в 3 показниках (із 7 показників): валовий борг до експорту товарів і послуг, валовий борг до ВВП, платежі з обслуговування боргу до експорту товарів і послуг, що вказує на її досить низький рівень.

За методикою Мінекономрозвитку («Методика розрахунку рівня економічної безпеки України»[3]) боргова безпека України відповідає оптимальному значенню лише в 3 показниках (із 8 показників): відсоткові платежі з обслуговування зовнішнього боргу до експорту товарів і послуг, обсяг внутрішнього боргу до ВВП, заборгованість уряду за державними цінними паперами до ВВП, що вказує на її досить низький рівень.

На підставі використання методик, що розглянуті вище, можна охарактеризувати сучасний стан боргової безпеки як незадовільний. Такий стан боргової безпеки є критичним для фінансової безпеки, через свій негативний ланцюговий зв'язок – значний вплив на інші підсистемні елементи: бюджетну, грошово-кредитну, валютну та інші безпеки.

Відповідно сказаному, можна конкретизувати найбільш впливові фактори, які здійснюють негативний вплив на сучасний стан фінансової безпеки через відсутність заходів щодо: стримування росту державного боргу та відсутність можливості його погашення майбутньому; дотримання державою рекомендованих значень боргової безпеки; зменшення дефіциту бюджету за рахунок зменшення витрат незахищених статей; підвищення рівня наповнення бюджету за рахунок удосконалення податкової культури.

Отже, визначені результати дослідження вказують на низький рівень боргової та фінансової безпеки. Для укріплення боргової та фінансової безпеки, пропонується здійснити наступні заходів:

- зменшити рівень державного боргу, в особливості зовнішнього;
- скоротити обсяг кредитів під держгарантії для приватних компаній;

- скоротити рівень бюджетного дефіциту, як одного із факторів збільшення державного боргу через детінізацію економіки - завдяки створенню більш жорстких умов відповідальності (кримінальна відповідальність, збільшення фінансових санкцій) за приховання доходів, операцій, корупційний чинник);
- сформувати ефективну податкову культуру.

Список використаних джерел

1. Фінансова безпека в системі економічної безпеки держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bookss.co.ua/book_finansova-bezpeka-lekci_845/3_2.1.-finansova-bezpeka-sut-ta-misce-v-sistemi-ekonomichno-bezpeki-derzhavi
2. Мінімальна стандартна модель Світового банку для оцінки зовнішньої залежності держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://studopedia.com.ua/1_23154_minimalna-standartna-model-svitovogo-banku-dlya-otsinki-zovnishnoborgovoi-zalezhnosti-derzhavi.html
3. Наказ «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» від 29 жовтня 2013 року №1277/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277
4. Фінансовий портал «МинФин» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/assets/>

Оранська Наталія Олександрівна

Менеджмент (організацій), 5 курс,
Вінницький національний технічний університет

Науковий керівник:

Зянько Віталій Володимирович

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів та інноваційного менеджменту
Вінницький національний технічний університет

МАРКЕТИНГ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ

Анотація

Досліджено сутність маркетингових стратегій антикризового управління, визначено їх особливості та умови застосування в системі антикризового менеджменту, проаналізовано та сформовано класифікаційні ознаки.

Ключові слова: антикризове управління, маркетинг, маркетингові стратегії антикризового управління, механізм маркетингового антикризового управління, маркетингові заходи, кризові явища.

Вступ

Сьогодні серед науковців, які досліджують роль маркетингу в антикризовому управлінні підприємством, не існує спільної думки щодо того, що категорія «антикризовий маркетинг» є особливим видом маркетингової діяльності із власним змістом і засобами. Деякі економісти вважають, що від того, що маркетинг назвали «антикризовим», його сутність, цілі та завдання не змінилась. Відповідно, поняття «антикризовий маркетинг», швидше за все, застосоване до конкретної програми дій для досягнення цілей компанії в нових умовах.

Метою дослідження є обґрунтування необхідності використання засобів та інструментів антикризового маркетингу для попередження та мінімізації наслідків кризових явищ підприємств.

Основна частина

Концепція маркетингу полягає в тому, що планування і координація діяльності підприємства ґрунтується на реалізації основної цілі – задоволення потреб споживача.

Розроблення маркетингової стратегії – це складний процес, який передбачає етапи, зокрема, аналіз і оцінювання ринкових і маркетингових можливостей підприємства; вибір цільових ринків; розроблення комплексу маркетингу; розроблення маркетингової програми [1].

У складні для економіки часи більшість підприємств стикаються з низкою проблем. Маркетингові бюджети стають особливо вразливими. Це той час, коли організації як ніколи сфокусовані на короткострокових результатах, а дехто думає лише про виживання. Саме тому під час рецесії важливо пам'ятати про пріоритети маркетингу, які допоможуть не втратити можливостей та уникнути незворотних помилок. У період кризи для поживлення обороту на підприємстві і в економіці потрібно більше уваги і ресурсів спрямувати на маркетингову діяльність [2].

Формування та реалізація маркетингової антикризової стратегії, що впроваджується з метою виведення підприємства з кризи, є кінцевим результатом маркетингового антикризового управління підприємством. Вибираючи антикризову стратегію, необхідно враховувати розмір підприємства. Дрібні підприємства, які виконують будь-які замовлення, не забезпечуючи високої якості та рівня сервісу й орієнтуються на отримання швидкого прибутку, можуть реалізувати так звану стратегію «сірої миші». Підприємства середнього розміру, згідно з аналізом дослідників, можуть використовувати стратегію ринкових ніш, ретельно вибираючи сегмент ринку і спосіб поведінки підприємства на ньому. Використовуючи інноваційну поведінку підприємства працюють в умовах високого ризику, ретельно досліджуючи ринок. Для великих підприємств, навіть в умовах кризи, характерна стратегія глибокого проникнення на нові ринки за значних витрат на формування попиту і стимулювання збуту. Пріоритетною для великих

підприємств України виступає формування стратегії прихильності до товарної марки забезпеченням високої якості товару, сервісу, стійкого рівня цін, доступності продукції у різних географічних регіонах. Правильно вибрана стратегія дає можливість використовувати конкретні маркетингові інструменти, засоби та методи для досягнення запланованої частки ринку і прибутку [3].

Пріоритетними заходами антикризового маркетингу є:

- постійний моніторинг стану ринку збуту та сегментації;
- оцінка і прогнозування місткості освоєного ринку та аналіз чинників, що впливають на його розміри;
- концентрація маркетингових зусиль на конкурентних перевагах;
- повний або частковий вихід з неперспективних ринків;
- припинення виробництва та збуту збиткової продукції, що не користується попитом;
- заходи, щодо підвищення гнучкості та маневреності асортименту продукції у рамках виробничих або торговельно-технологічних можливостей підприємства;
- гнучка цінова політика до цінової політики основних конкурентів;
- формування власної дилерської мережі, фірмової торгівлі для зниження трансакційних витрат;
- дослідження попиту споживачів, усунення надлишкових ланцюгів товарообігу;
- залучення іноземних інвестицій для освоєння випуску конкурентоспроможної продукції;
- упровадження маркетингу партнерських відносин.

Ключовою функцією антикризового маркетингу є моніторинг зовнішнього середовища організації для уловлювання сигналів, що можуть свідчити про погіршення становища організації на ринку, втрати конкурентоспроможності, зниження платоспроможності і керованості чи навпаки, про можливість прогресивних зрушень, що відкриваються в окремих сферах діяльності [4].

Висновок. Для реалізації пріоритетів розвитку та досягнення стратегічних цілей, орієнтованих на сучасні ринкові умови, необхідним є використання інструментів, засобів та методів механізму антикризового управління на засадах маркетингу, що дозволить без значних фінансових витрат досягти поставлених завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мельник Ю.М. Маркетингові інструменти антикризового управління підприємством / Ю.М. Мельник // Маркетинг. Менеджмент. Інновації : монографія / за ред. д.е.н., професора С.М. Ілляшенка. – Суми : ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2010. – С. 505-516.
2. Петрик О. Фінансова криза в Україні та заходи щодо її подолання / О. Петрик // Вісник НБУ. – 2009. – № 8. – С. 4–11.
3. Ковальчук С.В. Антикризовий маркетинг: інноваційний аспект / С.В. Ковальчук // Маркетинг. Менеджмент. Інновації : монографія / за ред. д.е.н., професора С.М. Ілляшенка. – Суми : ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2010. – С. 490-496.
4. Шершньова З. Є. Антикризове управління підприємством : [навч. посібник] / З. Є. Шершньова, В. М. Багацький, Н. Д. Гетманцева; за заг. ред. З. Є. Шершньової. – К. : КНЕУ, 2007. – 676 с.

Сабадин Марія Олександрівна
студентка I курсу магістратури,
спеціальність “Фінанси , банківська справа та страхування”
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
Науковий керівник: **Добровольська О.В. к.е.н., доц.,**
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У реаліях сьогодення для підприємств аграрного сектору економіки України актуальною є необхідність пошуку та вдалого формування диверсифікованих джерел фінансового забезпечення, відтворення основних засобів, оскільки класичні, які представлені, переважно, у формі амортизації та нерозподілених прибутків, неспроможні повністю забезпечити реалізацію відновлювальних процесів у необхідних обсягах та на належних засадах.

Для сільськогосподарських підприємств фінансове забезпечення розширеного відтворення основних засобів за рахунок пайових інвестиційних фондів є дуже вигідним та актуальним фінансовим інструментом сьогодення [2, с. 300].

На нашу думку, доцільним є запропонувати схему отримання коштів для оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарського підприємства, коли приватний інвестор - це співвласник сільськогосподарського підприємства (рис. 1).

Дана схема розрахунку дає можливість сільгоспвиробнику без залучення будь-якої фінансової установи отримати кошти для купівлі, оновлення або модернізації основних засобів. Умови отримання фінансового забезпечення за допомогою венчурного фонду набагато простіші, а ніж при отримання лізингу чи кредиту. Приватному інвестору зовсім не потрібно надавати пакет документів, як при отриманні кредиту, та час між залученням інвестора і

безпосереднім отриманням коштів є мінімальним, а відсотки, як при кредиті, за користування інвестиційними коштами сільгосп підприємства також відносять на витрати, що зменшує базу оподаткування та в свою чергу веде за собою зменшення загальних витрат підприємств.

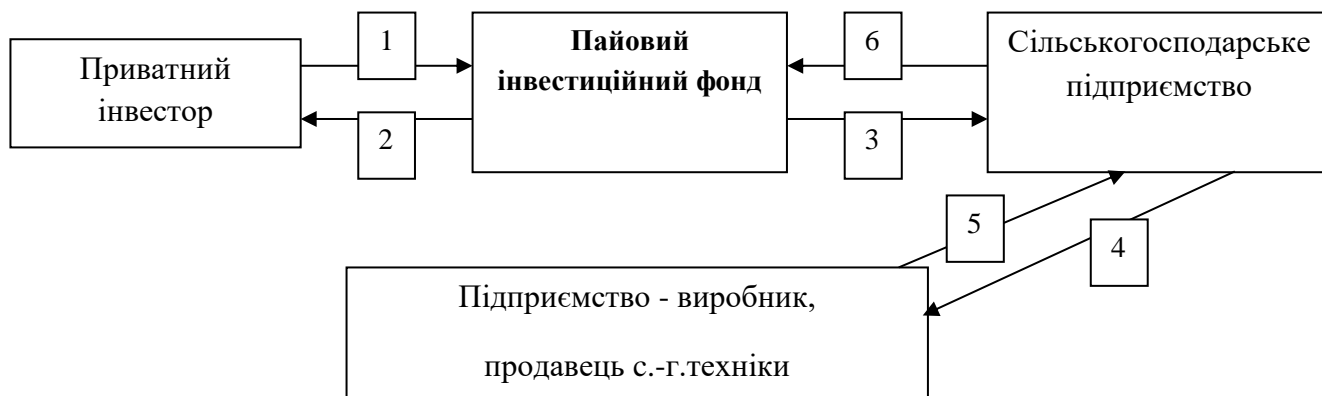

Рис. 1. Схема фінансування розширеного відтворення основних засобів за рахунок інвестиційних коштів прибуткового сільськогосподарського підприємства

Джерело: розроблено автором

1 – сплата грошових коштів інвестора за інвестиційні сертифікати; 2 – передача інвестиційних сертифікатів; 3 – надання інвестиційних коштів; 4 – перерахування грошових коштів за основні засоби; 5 – передача основних засобів на підприємство; 6 – повернення грошових коштів та відсотків за користування ними.

У випадку, коли приватний інвестор – це незацікавлена особа щодо сільськогосподарського підприємства, а саме підприємство є збитковим і потребує «донорської» фінансової підтримки зі сторони, відповідно, порядок фінансування буде іншим, то пропонуємо наступну схему (рис. 2).

Вважаємо, що головними перевагами даної схеми фінансування є: надання коштів сільськогосподарському підприємству без застави; захист проти рейдерського захвату; швидкість прийняття рішень; економія на оподаткуванні, тобто сплачені відсотки за надану позику відносяться на витрати, тим самим зменшує базу оподаткування; для інвестора – безпека недоотримання коштів, так як він є співвласником ПФУ, який володіє корпоративними правами сільськогосподарського підприємства.

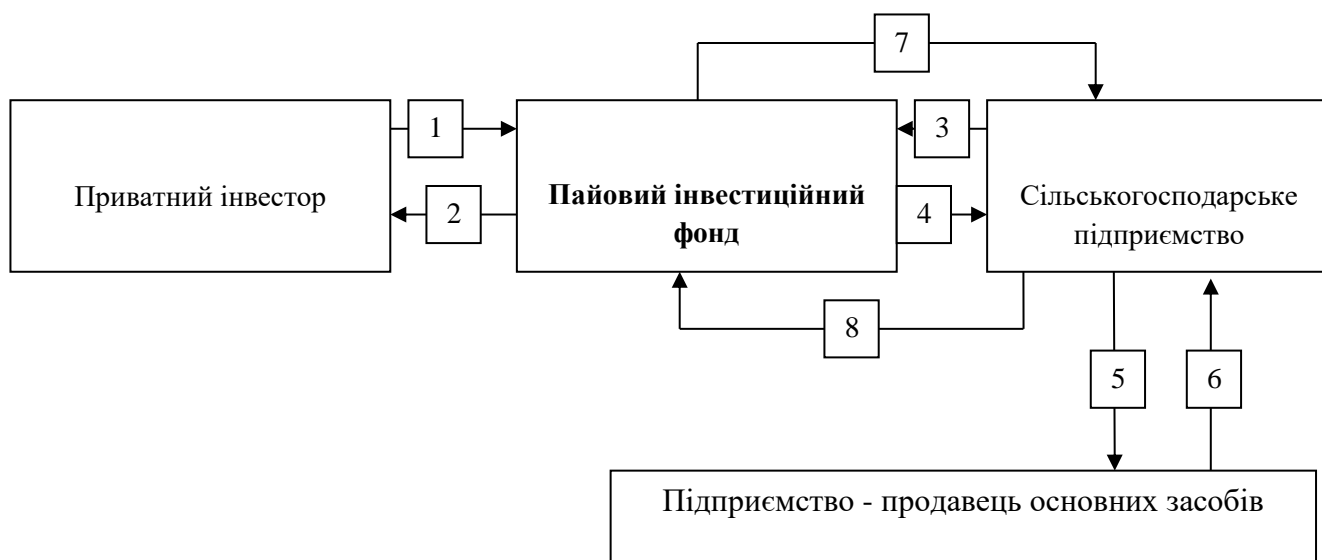

Рис. 2. Схема фінансування розширеного відтворення основних засобів сільськогосподарського підприємства за рахунок інвестиційних коштів пайового інвестиційного фонду (ПІФ)

Джерело: розроблено автором

1 – перерахування коштів для купівлі інвестиційних сертифікатів; 2 – надання інвестиційних сертифікатів; 3 – передача корпоративних прав на ПІФ; 4 – перерахування коштів; 5 – перерахування коштів на закупівлю сільськогосподарської техніки; 6 – відвантаження техніки; 7 – надання інвестиції (позики) для розвитку сільськогосподарського підприємства; 8 – сплата відсотків за користування позики.

Отже, джерела фінансування інвестиційного проекту сформуємо за рахунок залученого капіталу (72,15%) та власного (27,85%). В свою чергу, до складу останнього входять амортизаційні відрахування та вивільнена грошова маса в результаті застосування оптимізаційної моделі максимізації прибутку сільськогосподарського підприємства [1, с. 336].

Проведені розрахунки доцільності фінансового забезпечення інвестиційного проекту по придбанню сучасної сільськогосподарської техніки на прикладі комбайну JOHN DEERE, дозволяють довести, що фінансування через пайовий інвестиційний фонд є більш ефективним, ніж формування джерел шляхом залучення банківських кредитів або фінансового лізингу.

Оскільки пайовий інвестиційний фонд є альтернативним джерелом зовнішнього фінансування відтворення основних засобів

сільськогосподарських підприємств та оптимальним за вартістю та терміновістю прийняття рішень, то пропонуємо його застосування на практиці.

Таким чином, що для власного джерела фінансування недостатньо для відтворення основних засобів, а, отже, необхідно додаткове використання залученого капіталу. Запропоноване альтернативне джерело зовнішнього фінансування у вигляді ПФу вважаємо оптимальним та доцільним для застосування підприємством.

Список використаних джерел

1. Литвин Б. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Б. М. Литвин, М.В. Стельмах. - К.: Хай-Тек Прес., 2012. - 336 с.
2. Фінансування і кредитування підприємств АПК: навч.посіб./ Л.І. Катан, Ю.В. Масюк, С.О.Корецька та ін. – К.: ТОВ «ДСК центр», 2012. – 300 с.

Соловей Катерина Василівна,
студентка I курсу магістратури,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»
Національний університет харчових технологій
Науковий керівник: **Климаш Н. І., к.е.н., доц.,**
Національний університет харчових технологій

ПОДАТКОВА ДЕРЕГУЛЯЦІЯ ТА СПРОЩЕННЯ УМОВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У процесі реформаційних перетворень, що тривають нині у державі, важливу роль відведено запровадженню податкових новацій. Одним із пріоритетних напрямів податкової реформи є концепція податкової дерегуляції та лібералізації як рушійного чинника розвитку економіки.

Виходячи із критичної оцінки існуючих наукових поглядів на сутність державного податкового регулювання, на нашу думку, під податковою дерегуляцією слід розуміти таке управління бізнес-середовищем за допомогою елементів податкової політики, що дозволить державним інститутам забезпечувати фіскальну достатність, встановлювати податкове навантаження прийнятне для виконання податкових зобов'язань добровільно, уникати тиску на суб'єктів господарювання і у такий спосіб сприяти розвитку вітчизняної економіки.

В основі побудови гармонійних відносин держави з платниками податків лежить перехід до домінанти регуляторної функції податків від фіскальної, що обумовлено залежністю потенціалу оподаткування будь-якої країни від загального стану економіки. Прямим наслідком політики фіскальної консолідації є сповільнення темпів економічного росту та зростання кількості випадків ухилення від сплати податків, у наслідок чого відбувається недоотримання податкових надходжень.

Реалії сьогодення свідчать саме про превалювання фіскальних підходів у діяльності податкових органів. Змістовний аналіз звернень до Ради бізнес-омбудсмена з податкових питань по предметах скарг за 2015 р. [1] засвідчив, що діюча на сьогодні модель податкового регулювання базується на засадах державного примусу. Мова йде, зокрема, про практику проведення перевірок підприємницьких структур органами Державної фіскальної служби України за відсутності достатніх підстав, процесуальних порушень щодо їх проведення та прийняття необґрунтованих рішень за їх результатами.

При цьому, дані фіскальної служби вказують на низьку ефективність її контрольно-перевірочної діяльності [2], зважаючи та той факт, що за 2015 р. проведення перевірок забезпечило лише 2,9 млрд грн. надходжень до Державного бюджету і становить близько відсотка добровільно задекларованих платежів. На тлі понесених бізнесом втрат, що тягнуть за собою перевірки, зокрема, блокування рахунків та подання справ до суду, такі заходи є економічно невиправданими та недоцільними.

Таким чином, економіка України підійшла до тієї межі, де подальше збільшення регуляторного тиску на бізнес за незмінних інших умов є неможливим і контрпродуктивним.

Імпульс реформи податкової системи простежується, втілюються важливі ініціативи. Окремі заходи визначено у середньостроковому плані пріоритетних дій уряду на 2017 р. [3].

Утім, результати оцінки ефективності податкової дерегуляції за розрахованим нами інтегральним показником свідчать про низьку дієвість інструментів державного регулювання щодо поліпшення умов господарювання. Ключова роль при проведенні реформ належить їй втіленню у практичній площині. Вибірковість впровадження анонсованих урядом ініціатив у низці важливих сфер податкової політики свідчить про ознаки формалізму задекларованих пріоритетів дерегуляції бізнесу.

Для забезпечення належного рівня поступу та відновлення суспільної довіри необхідно прискорити та посилити процеси здійснення довгострокових

інституційних змін у правовідносинах між бізнесом та владою на новому фундаментальному базисі.

При дослідженні напрямів податкової політики у контексті спрощення умов господарювання нами було визначено конкретні сфери впливу податкової системи на умови господарювання в Україні. Ґрунтуючись на аналізі кореляційних зав'язків було доведено існування зв'язку між податковим навантаженням, рівнем корупції та темпом приросту ВВП. При цьому, опосередкованою ланкою виступила якість регулювання. Встановлено, що зростання обсягу податкових надходжень до Зведеного бюджету, що є свідченням посилення фіскального тиску, негативно відображається на якості регулювання, що безпосередньо впливає на умови господарювання, а саме – веде до зниження темпів приросту ВВП та зростання рівня корупції.

Наявність прямого зв'язку між рівнем фіскального тиску та якістю регулювання підтвердилась результатами регресійного аналізу. Таким чином, отримані результати вказують на можливість поліпшення умов господарювання за рахунок зниження податкового тиску на бізнес, що сприятиме відновленню економічного розвитку та зростанню податкових надходжень до бюджету у стратегічній перспективі.

Глибоке протиріччя між цілями досягнення реальних позитивних змін у ринковому середовищі та бюджетною консолідацією спричиняє радикальні, за змістом та інструментами реалізації настрої щодо зміни умов регуляції. В якості альтернативи урядовим реформаційним ініціативам, громадською організацією «Інститут податкових реформ» було представлено проект Закону України «Щодо лібералізації системи адміністрування податків та спрощення умов ведення бізнесу» [4], у якому запропоновано докорінно змінити управлінські функції податкових органів та делегувати частину повноважень у приватний сектор шляхом запровадження на законодавчому рівні інституту податкового едвайзера. На основі даного законопроекту, нами було розроблено концептуальну модель організації системи контролю щодо сплати податків на засадах державно-публічного партнерства, що дає підстави стверджувати про

можливість перетворення цієї ланки адміністративних послуг, як сфери діяльності виключно посадових осіб Державної фіскальної служби України, на послуги конкуруючого характеру, що надаються податковими едвайзерами.

На наше переконання, у разі практичного запровадження запропонованого переходу від наглядово-каральної до консультативно-сервісної моделі обслуговування платників податків, збільшення надходжень за абсолютною величиною має стати одним з позитивних наслідків реформи. Але, на відміну від інших способів досягнення такого результату, реформа має проходити із поступовою зміною світогляду платників податків від правового нігілізму до зростання соціальної відповідальності у формі добровільної та сумлінної сплати податків.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Ради бізнес-омбудсмена / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://boi.org.ua/en/publications/reports>. – Назва з екрана.
2. Офіційний портал Державної фіскальної служби України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/>. – Назва з екрана.
3. Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду на період до 2020 року / Урядовий портал / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=249629697&cat_id=246711250. – Назва з екрана.
4. Проект закону «Щодо лібералізації системи адміністрування податків та спрощення умов ведення бізнесу (податкова дерегуляція)» / Громадська організація «Інститут податкових реформ» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ngoipr.org.ua/zakonodavchi-iniciat/proekt-zakonu/>. – Назва з екрана.

Стовба Юлія Іванівна,

студентка V курсу,

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Науковий керівник: **Завора Таїна Миколаївна, к.е.н., доцент,**

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Аналіз основних соціальних індикаторів в Україні за останні роки не виявив позитивної динаміки, а загострення існуючих та появах нових загроз у соціальній сфері потребують ефективної системи соціального захисту населення з метою забезпечення національної безпеки у соціальній сфері. У зв'язку з цим аналіз фінансового забезпечення системи соціального захисту населення України є актуальним.

Ураховуючи актуальність визначеної тематики, виникає необхідність у поглибленні наукових досліджень у напрямі удосконалення системи соціального забезпечення в Україні; визначенні заходів щодо поліпшення управління соціальними ризиками, зниження або запобігання їх дії на процес розширеного відтворення населення; обґрунтуванні концептуальних положень моделі соціального захисту населення.

На підставі теоретичних обґрунтувань і системно-структурного аналізу розкрито зміст поняття «соціальний захист» та побудовано матрицю контент-аналізу терміну «соціальний захист». Узагальнення підходів науковців до трактування поняття «соціальний захист» дозволило запропонувати авторське визначення, під яким пропонується розуміти діяльність держави, що включає в себе комплекс правових, економічних та організаційних заходів, спрямованих на забезпечення життя, здоров'я та добробуту громадян, соціальної підтримки та допомоги на випадок складних життєвих обставин, які в кінцевому результаті мають сприяти формуванню й розвитку повноцінної особистості,

дотриманню соціальних гарантій, створенню умов для самореалізації та утвердження в житті.

У сучасних умовах основним інститутом, який дбає про стабільне та безпечне життя громадян, є держава. Державний соціальний захист передбачає цілеспрямовані дії держави для розв'язання проблем, зумовлених соціальними ризиками, та потребує відповідної ресурсної бази.

Фінансування соціальної сфери сьогодні є основним пріоритетом державних видатків в Україні, і номінальні обсяги асигнувань, які спрямовуються на соціальні цілі, займають вагому частину видатків Зведеного бюджету України. Пріоритетом у структурі державних видатків в Україні є фінансування соціальної сфери. Проведений аналіз видатків зведеного бюджету України за період 2010 – 2015 рр. виявив їх зростання із 240 до 377 млрд. грн. Протягом аналізованого періоду частка видатків соціального спрямування у видатках зведеного бюджету становила понад 50%, а у ВВП – близько 20%.

Аналіз динаміки частки видатків соціального спрямування у видатках зведеного бюджету України за 2010 – 2015 рр. виявив, що найвагомішу частку становили видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення. Враховуючи розмір видатків, що спрямовані на розвиток соціальної сфери, досліджено ефективність їх використання. Здійснено аналіз основних міжнародних індексів та рейтингів, що характеризують якість і рівень життя у світі, а також статистичних показників, що умовно розподілені на такі підгрупи: показники рівня життя населення, показники стану здоров'я, показники стану освіти, «знакові» товари. У якості критерію ефективності було обрано коефіцієнт кореляції Пірсона, який вказує на присутність чи відсутність статистично значимого зв'язку між аналізованими величинами, і побудовано кореляційні матриці.

На основні здійсненого аналізу індексів якості і рівня життя українців можна стверджувати, що загалом держава витрачає значну кількість бюджетних ресурсів на соціальну сферу, проте їх використання не є ефективним і не в змозі забезпечити гідне життя населенню України. Особливо

ситуація загострилася в останні роки, що пов'язано з економічно-політичною нестабільністю в країні, значним рівнем інфляції та девальвації національної валюти. Так, за індексом процвітання у 2015 році Україна посіла 70 місце із 142 країн; за міжнародним індексом щастя – 111 місце із 158 країн, що вказує на незадоволеність населення своїм рівнем життя. За індексом якості життя у 2015 році Україна посіла 75 місце із 86 країн, що не вказує на якісні зміни в житті українців. За рівнем індексу людського розвитку у 2015 році Україна посіла 81 місце серед 188 країн світу, що свідчить про високий рівень розвитку людського потенціалу, позитивно на цей показник вплинув рівень освіченості, у 2014 році індекс гендерної нерівності становить 0,286, що ставить країну на 57 місце серед 155 країн. За індексом недієздатності країни Україна опустилася на 29 позицій порівняно з 2014 роком, посівши 84 місце із 178 країн, що відносить її до країн з попереджувальним рівнем недієздатності.

Таким чином, аналіз елементів системи соціального забезпечення, видатків соціального спрямування зведеного бюджету України, показників рівня і якості задоволеності життям населення виявив проблеми її функціонування як нормативно-правового забезпечення, так і фінансово-управлінського характеру.

Проблеми, пов'язані з фінансово-управлінським аспектом здійснення соціального захисту, проявляються в неефективності системи заходів соціального захисту та програм соціального спрямування; відсутності ефективної системи обліку потенційних одержувачів різних видів соціального захисту; низькому рівні соціальної відповідальності населення, бізнесу.

Серед головних напрямів удосконалення інституту соціального забезпечення в Україні слід виділити: у сфері соціально-класових відносин – розвиток середнього класу як чинника соціально-політичної та економічної стабільності, соціуму на основі динамічних процесів соціальної мобільності; у сфері соціально-трудова відносин – створення умов для підвищення соціально-економічної активності населення, застосування сучасних мотиваційних і стимулюючих механізмів високопродуктивної праці,

забезпечення достатнього життєвого рівня кожної людини, розширення заходів активної політики на ринку праці; у сфері соціального захисту – формування динамічної, гнучкої системи соціального захисту, розроблення і впровадження в практику нової моделі соціального страхування, підвищення рівня та якості життя населення; у пенсійній сфері – реформування системи пенсійного забезпечення та пенсійного страхування.

Запропоновано модель соціального захисту населення в Україні, яка має базуватися на взаємодії держави, бізнесу та суспільства. В основі моделі закладена міцна та стабільна державна політика. На нашу думку, саме держава повинна надати громадянам стабільну платформу для власного розвитку та життя і гарантувати їхню безпеку. Визначено критерії ефективного функціонування державних інститутів та інструменти й механізми дієвого державного управління. Враховуючи умови ринкової економіки, вирізняємо «бізнес» як співучасника формування ефективної моделі соціального захисту, оскільки бізнес сьогодні є могутнім джерелом економічного зростання. Третім співучасником моделі соціального захисту є суспільство. Визначено заходи щодо активізації участі громадських організацій, рухів, профспілок у вирішенні соціальних проблем української громадськості.

Таким чином, можна стверджувати, що ефективне функціонування системи соціального захисту населення має ґрунтуватися на принципах соціальної справедливості, відповідальності та співпраці держави, бізнесу й суспільства.

Список використаних джерел

1. Завора Т.М. Формування системи загальнообов'язкового державного медичного страхування в Україні / Т.М. Завора, Ю.І. Стовба // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка. – 2015. – Вип. 9. – С. 20 – 29.

2. Овчарова Н.В. Оцінка ефективності бюджетної політики в соціальній сфері / Н.В. Овчарова // Стратегія розвитку України. – 2014. – № 1. – С. 164 – 172.

3. Онищенко В.О. Соціальна безпека регіону: теоретичні та прикладні аспекти: [монографія] / В.О. Онищенко, Т.М. Завора, О.В. Чепурний. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – 275 с.

4. Офіційний сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ibser.org.ua/news/558/>

5. Стовба Ю.І. Теоретична концептуалізація поняття соціального захисту населення / Ю.І. Стовба // Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Серія: Економіка. – 2016. – Том 21. – Вип. 2. – С. 146 – 150.

6. Fragile States Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fsi.fundforpeace.org/rankings-2015>

7. Happy Planet Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.happyplanetindex.org/data/>

Харчук Світлана Віталіївна
Студентка 4 курсу, спеціальність «Фінанси і кредит»,
Луцький національний технічний університет
Науковий керівник: **Ніколаєва А.М., к.е.н., доц.**,
Луцький національний технічний університет

РОЗВИТОК ФОНДОВОГО РИНКУ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ

Подолання економічної кризи, спаду інвестицій значною мірою залежить від того, як швидко і в якій якості ринок цінних паперів зможе знайти своє місце в економіці України та її регіонів. Створення ефективного механізму функціонування регіональних фондових ринків дозволить здійснити концентрацію і включення внутрішніх та зовнішніх фінансових ресурсів регіону в інвестиційний оборот на його території. У цьому зв'язку роль і значення фондового ринку в розвитку економіки як механізму залучення інвестицій важко переоцінити.

Головним завданням, яке повинен виконувати ринок цінних паперів, є забезпечення умов для залучення інвестицій на підприємства, доступ цих підприємств до більш дешевого, порівняно з іншими джерелами, капіталу. Залучення інвестицій у цінні папери відбувається шляхом придбання цінних паперів в процесі їх емісії. Акции та облигації є найефективнішим джерелом отримання додаткових фінансових ресурсів для фінансування поточної господарської діяльності, довгострокових проектів підприємств і держави.

На жаль, фондовий ринок України так і не став ефективним механізмом залучення інвестицій в реальний сектор економіки. Аналіз динаміки залучення інвестицій в економіку України протягом останніх шести років показує, що за винятком 2012-2013 рр., обсяг залучених інвестицій через інструменти фондового ринку був нижчий за показник обсягу залучених довгострокових кредитів [1, с. 18; 2, с. 21].

Про зацікавленість підприємств у залученні інвестицій за допомогою цінних паперів свідчить також такий показник, як обсяг випусків емісійних

цінних паперів. Серед фінансових інструментів одну з провідних позицій за обсягами зареєстрованих випусків займають акції (82,35% у 2015 р. в загальному обсязі випуску цінних паперів). Ліквідний та надійний ринок акцій є одним із чинників, що визначає інвестиційний клімат в країні, сприяє залученню й перерозподілу інвестиційного капіталу у перспективні сфери економіки. Проте, як показують дослідження, розвиток вітчизняного ринку акцій стримується зниженням обсягів промислового виробництва, девальвацією національної валюти та наявністю підвищених ризиків, притаманних Україні. При цьому доволі незначна кількість компаній зацікавлена в залученні коштів саме шляхом випуску акцій, оскільки ключові акціонери не бажають допускати до управління інвесторів, про що свідчить незначна частка акцій українських публічних компаній, що перебувають у вільному обігу. Наразі найбільшими емітентами акцій є банки, що збільшують статутний капітал переважно для абсорбування отриманих збитків.

Емісійна діяльність на ринку корпоративних облігацій останнім часом залишається незначною як для економіки ринкового типу. Як показали дослідження, за поточних ринкових умов основними потенційними емітентами корпоративних облігацій залишаються великі державні підприємства (переважно природні монополісти) та найбільші комерційні банки. При цьому публічні емісії часто не знаходять значного попиту з боку інвесторів. На нашу думку, це пов'язано з низьким платоспроможним попитом на корпоративні облігаційні інструменти, а також високими кредитними ризиками, на які наражаються інвестори. При цьому основною причиною звуження ринку корпоративних облігацій є ускладнення політико-економічної ситуації та погіршення ділового клімату в країні з початку 2014 року.

Муніципальні запозичення є важливим джерелом фінансового забезпечення розвитку місцевого самоврядування. При цьому, на зважаючи на всі переваги даного сегмента фондового ринку, в Україні продовжується «заморожування» ринку муніципальних облігацій, частка обсягу торгів якими на ринку цінних паперів знизилась з 0,30 % у 2012 році до 0,11% у 2015 році. У

2013 та 2015 роках Комісія не зареєструвала жодного випуску облігацій місцевих позик. У 2014 році регулятором було зареєстровано лише один випуск облігацій місцевих позик Київської міської ради на суму 2,38 млрд. грн. [1, 2]. Поточна ситуація на ринку муніципальних запозичень пояснюється нездатністю місцевих бюджетів конкурувати з державою, яка відтягує на себе левову частку ліквідності на внутрішньому ринку запозичень.

Результати дослідження інвестицій зовнішньоекономічної діяльності України показали, що протягом 2010-2014 рр. відбувалося зменшення обсягів прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) в економіку України. При цьому найбільше нерезиденти були зацікавлені вкладати кошти в акціонерний капітал суб'єктів господарювання м. Києва, Дніпропетровської, Донецької, Київської та Харківської областей. Найменше залучають іноземних інвестицій Тернопільська та Чернівецька області. Частка Волинської області у загальному обсязі прямих іноземних інвестицій є незначною і складає 0,6%.

Таким чином, незначна роль фондового ринку в залученні інвестицій в українську економіку пояснюються впливом комплексу причин: недосконалість законодавства у сфері регулювання діяльності на ринку цінних паперів, через що спостерігаються численні порушення прав інвесторів, низький рівень корпоративного управління в акціонерних товариствах; відсутність належної державної підтримки у сприянні розвитку інвестиційної складової ринку цінних паперів; відсутність розвиненої мережі інституційних інвесторів; низький рівень участі населення, як основного внутрішнього інвестора; невеликий обсяг і неліквідність фондових інструментів; низький рівень капіталізації; високий ступінь ризиків; нестача кваліфікованого персоналу; відсутність відкритого доступу до інформації.

Запорукою вдалого вирішення виявлених проблем повинне стати формування ефективного механізму функціонування фондового ринку в контексті стратегії підвищення капіталізації регіону. Тому в результаті дослідження нами було розроблено концептуальні засади забезпечення фінансування економіки регіону з урахуванням ефективного функціонування

ринку цінних паперів (на прикладі Волинської області). Запропонована концепція виходить з наступних пріоритетів: 1) створення ефективно діючої системи фінансового забезпечення економіки регіону з урахуванням ефективного функціонування регіонального ринку цінних паперів; 2) створення сприятливого інвестиційного клімату в регіоні; 3) створення власних фінансових джерел розвитку регіону; 4) залучення зовнішніх фінансових ресурсів в регіон; 5) створення ефективної системи інвестиційного проектування; 6) створення ефективного інвестиційного консалтингу; 7) створення регіональної інфраструктури системи фінансового забезпечення економіки регіону з урахуванням ефективного функціонування регіонального ринку цінних паперів.

Розроблені засади щодо створення умов для фінансового забезпечення економіки регіону через ринок цінних паперів, на нашу думку, дозволять не лише покращити інвестиційну ситуацію в регіоні, подолати негативні наслідки фінансово-економічної кризи, але й створити передумови для глибокої структурної перебудови економіки регіону, що в кінцевому підсумку призведе до значного скорочення відпливу фінансових ресурсів, до формування стійких інвестиційних намірів з боку потенційних інвесторів в економіку регіону.

Список використаних джерел:

1. Річний звіт НКЦПФР за 2014 рік: «Ринок цінних паперів. Європейський вибір: нові можливості та зростання» [Електронний ресурс] // Річна звітність / Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. – Режим доступу до звіту: http://nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1434454281.pdf.

2. Річний звіт НКЦПФР за 2015 рік: «Ринок цінних паперів України: повне перезавантаження» [Електронний ресурс] // Річна звітність / Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. – Режим доступу до звіту: http://nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1473066406.pdf

Ходан Максим Анатолійович,
студент IV курсу, спеціальність «Фінанси і кредит»
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Науковий керівник: **Бак Н.А., к.е.н., доц.,**
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

МІСЬКІ БЮДЖЕТИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

В останні роки в Україні відбулись і відбуваються глибокі економічні зміни, зумовлені процесами розбудови ринкової економіки, її трансформації, інтеграції та глобалізації. В таких умовах українське суспільство повинно бути готовим до виконання різноманітних фінансово-економічних завдань і здійснення якісних перетворень в різних сферах співжиття людей. Тому актуальною є тема ефективного використання фінансових ресурсів як держави, так і органів місцевого самоврядування, реалізація чого дозволяє досягти ефективності й економії витрачання державних фінансових ресурсів, а також вибрати найдоцільніші альтернативні варіанти їх витрачання.

Проблеми формування та використання місцевих бюджетів досліджено у працях багатьох вітчизняних науковців, зокрема В.Г. Дем'янишина, І.В. Запатріної, О.П. Кириленко, І.В. Луніної, Ц.Г. Огня, В.М. Опаріна, В.І. Островецького, Ю.В. Пасічника, Л.Д. Сафоновой, В.М. Федосова, С.І. Юрія.

Проте активізація розвитку громадянського суспільства, яка останнім часом спостерігається в Україні, потребує нового погляду та глибшої оцінки процесів, які стосуються формування й використання бюджетних ресурсів територіальними громадами міст.

Метою роботи є виявлення проблем формування та використання дохідного та видаткового потенціалу міських бюджетів, а також його посилення в умовах розвитку громадянського суспільства в Україні.

Об'єктом дослідження в роботі виступають відносини, пов'язані з мобілізацією ресурсу міських бюджетів і його використанням органами місцевого самоврядування.

Розглядаючи фінанси органів місцевого самоврядування слід зауважити, що фінансові ресурси безпосередньо забезпечують реальну незалежність органів місцевого самоврядування. Повноцінне й своєчасне формування таких цільових грошових фондів лежить в основі виконання тих функцій, які покладені на органи місцевого самоврядування.

Згідно із Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» доходи місцевого бюджету формуються за рахунок власних джерел, визначених законом, і закріплених у встановленому порядку загальнодержавних податків, зборів та інших платежів [1].

На табл.1., проведемо оцінку виконання бюджетів обласних центрів західного регіону за 2013-2015 роки.

Таблиця 1

Оцінка виконання бюджетів обласних центрів західного регіону за 2013-2015рр.

тис.грн.

Бюджет міста	Івано-Франківськ	Львів	Тернопіль	Ужгород	Чернівці
Показник					
Затверджено:					
2013	885920,1	2836413,7	819534,6	470656,9	1090415,4
2014	1001896,1	3096274,5	868816,5	498724,3	1055016,7
2015	1351971,9	4605041,3	1224357,4	692094,8	1267778,1
Виконано:					
2013	836927,3	2562386,0	801864,5	462486,2	1044477,9
2014	979235,8	3056133,4	864054,8	487293,4	1070216,6
2015	1406094,8	4938164,5	1301160,8	742726,4	1387524,9
% виконання:					
2013	98,4	90,3	97,8	98,3	95,8
2014	97,7	98,7	99,5	97,7	101,4
2015	104,0	107,2	106,3	107,3	109,4

*Дані на основі звітів про виконання бюджетів

Згідно даних табл.1, бачимо, що у 2015 році кожен аналізований бюджет було перевиконано: бюджет м. Івано-Франківськ на 4%, бюджет м. Тернополя

на 6,3%, бюджет Львову та Ужгорода на 7,2% та 7,3% відповідно, і найбільше – бюджет м. Чернівці на 9,4%. У 2014 році ми відзначаємо мінімальне недовиконання (в межах 2%), та перевиконання бюджету м. Чернівці на 1,4%, проте у 2013 році суцільне недовиконання всіх аналізованих бюджетів, найбільше – бюджет м. Львова, який було не довиконано на 9,7%.

Виходячи з вищенаведеного, можна зробити висновок про те, що сьогодні, коли Україна знаходиться в стані економічної кризи, її територіям, у тому числі містам, необхідні як міжбюджетні трансферти, так і надані іншими каналами ззовні держави фінансові ресурси, щоб підвищити рівень і поліпшити якість надання суспільних послуг жителям відповідних населених пунктів.

До основних проблем, пов'язаних із формуванням доходів міських бюджетів в Україні, належать:

- залежність від надходжень трансфертів з Державного бюджету України;
- обмеження прав органів місцевого самоврядування щодо формування та перегляду місцевих бюджетів;
- незначний перелік місцевих податків, зборів [2].

Для вдосконалення механізму формування міських бюджетів в умовах економічних перетворень в Україні є необхідними такі заходи:

- активізація процесу бюджетної децентралізації, яка надасть можливість органам місцевого самоврядування посилити власну фінансову самостійність;
- зміни в Податковому кодексі України щодо переліку місцевих податків і зборів, проведення перерозподілу окремих загальнодержавних податків між державним та місцевими бюджетами в напрямку збільшення джерел доходів місцевих бюджетів;
- удосконалення системи міжбюджетних відносин і встановлення жорсткого контролю щодо надання трансфертів з державного бюджету України [2].
- посилення інвестиційної складової місцевих бюджетів;
- запровадження планування на реальних показниках місцевих бюджетів на середньострокову перспективу;

- підвищення ефективності управління коштами місцевих бюджетів та посилення контролю і відповідальності за дотриманням бюджетного законодавства [3].

В Україні запрацював механізм бюджету участі, який є інструментом підвищення результативності використання міських бюджетів, що дає змогу населенню долучитись до розподілу бюджетних коштів. Першопрохідцями стали три міста – Черкаси, Полтава та Чернігів. Згодом долучились Суми, Луцьк, Івано-Франківськ, Запоріжжя, Львів, Вінниця та Чернівці. Пропонуємо запровадження «Бюджету участі» на законодавчому рівні по всій Україні не тільки для обласних центрів, а для всіх міст.

Таким чином, механізм формування міських бюджетів має деякі недоліки та потребує значного вдосконалення. Серед основних напрямків його вдосконалення ми виділяємо активізацію процесу бюджетної децентралізації, зміни в Податковому законодавстві, удосконалення системи міжбюджетних відносин, посилення інвестиційної складової місцевих бюджетів, підвищення ефективності управління коштами, а також запровадження партисипативного бюджетування для всіх міст України.

Список використаних джерел

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. № 280/97-ВР
2. Єфремова І. І. Місцеві бюджети та бюджети місцевого самоврядування: проблеми правового визначення / І. І. Єфремова // Форум права. – 2009. – № 1. – С. 157–161 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2009-1/09eiiprv.pdf>
3. Рябоконт О. О. Стан та перспективи розвитку місцевих бюджетів в Україні [Електронний ресурс] / О. О. Рябоконт // Інвестиції: практика та досвід № 1/2016. – 2016. – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2016/12.pdf

Юзва Оксана Юрїївна,

Студентка V курсу, спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Науковий керівник: **Грубляк О.М., к.е.н.,**

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ОЦІНКА ДОЦІЛЬНОСТІ СТВОРЕННЯ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Процес децентралізації передбачає створення фінансово незалежних громад, які зможуть самостійно і на належному рівні утримувати дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади, амбулаторії та фельдшерсько-акушерські пункти, будинки культури, клуби, дороги [3, с.45]. Саме децентралізація є реальним шляхом до підвищення якості повсякденного життя мешканців кожного села, селища чи міста.

Подальша демократизація суспільства, децентралізація влади на засадах субсидіарності були і залишаються пріоритетами України. Важливу роль у цих процесах відіграє реформування місцевого самоврядування відповідно до основних положень Європейської хартії місцевого самоврядування [2]. Тому підвищення ефективності управління суспільним розвитком на відповідній території є особливо актуальним.

Метою дослідження є оцінка доцільності створення об'єднаної територіальної громади.

У процесі здійснення фінансової децентралізації в Україні рішенням Чернівецької обласної ради 28 липня 2015 року був схвалений перспективний план формування громад, а 14 серпня створені перші 10 громад в області. Зокрема, жителі сіл Долиняни, Керстенці, Недобоївці та Ставчани Хотинського району об'єдналися та створили об'єднану територіальну громаду, яка була затверджена рішенням сесії Чернівецької обласної ради від 14 серпня 2015 року № 123-33/15 «Про утворення Недобоївської сільської об'єднаної територіальної

громади Хотинського району Чернівецької області та призначення перших місцевих виборів».

Чисельність населення в ОТГ Чернівецької області, станом на 1 січня 2016 року, становить 82,4 тис. осіб, що складає 9% від загальної чисельності населення області. Чисельність населення Недобоївської ОТГ становить 7,2 тис. осіб, що становить 8,7% від загальної кількості населення ОТГ Чернівецької області. Найменшою за чисельність населення ОТГ Чернівецької області є Усть-Путильська ОТГ – 2,2 тис. осіб, а найбільшою – Великокучурівська (13,7 тис. осіб) [4].

Важливими для аналізу доцільності створення та ефективності функціонування об'єднаної територіальної громади є відносні показники, зокрема такі: величина власних доходів на 1 жителя, видатки на 1 учня у загальноосвітніх навчальних закладах, частка видатків на утримання службовців у фінансовому ресурсі об'єднаних територіальних громад. Також важливе значення у процесі аналізу ефективності функціонування ОТГ є можливість здійснення капітальних видатків.

Об'єднання громад дозволило збільшити власні доходи бюджетів об'єднаних територіальних громад [1], зокрема і на 1 жителя відповідної території. По Чернівецькій області в середньому показник (у порівнянні з I півріччям 2015 року) зріс більш, ніж на 300 грн. (з 190 грн. до 506 грн.) [5].

В об'єднаних територіальних громадах Чернівецької області на 1 жителя власних ресурсів бюджетів припадає 506 грн., що у 2,3 рази менше, аніж отриманих трансфертів з державного бюджету (1138 грн. на 1 жителя). Найбільше на 1 мешканця ОТГ серед трансфертів припадає освітньої субвенції (665 грн.), тобто більша частина трансфертів передбачена на освіту. Обсяг власних ресурсів Недобоївської ОТГ становить 288 грн. на 1 жителя, що є меншим від середнього показника по області на 218 грн. Щодо суми трансфертів на 1 жителя, то у Недобоївській ОТГ вони становлять 1164 грн. і перевищують відповідний середній показник по області лише на 26 грн. [5]. Тобто, власні доходи на 1 мешканця по більшості ОТГ Чернівецької області є

значно меншими, ніж отримані трансферти (в т.ч. і у Недобоївській ОТГ), лише у Глибоцькій ОТГ та Сокирянській ОТГ дані відносні показники є приблизно однаковими за рахунок того, що зазначені ОТГ є міськими і мають більше можливостей отримати власні надходження до бюджету.

Після створення Недобоївської об'єднаної територіальної громади стало можливим здійснення капітальних видатків (рис. 1), які у попередні роки не фінансувалися. За рахунок субвенції з державного бюджету на формування інфраструктури у сумі 4367,7 тис. грн. на 2016 рік [5] у Недобоївській ОТГ здійснено ремонт дошкільного навчального закладу у с. Долиняни та с. Керстенці, будинку культури у с. Долиняни та с. Недобоївці, відремонтовано дороги у с. Ставчани, а також приміщення сільської ради у зв'язку із збільшенням чисельності працівників.

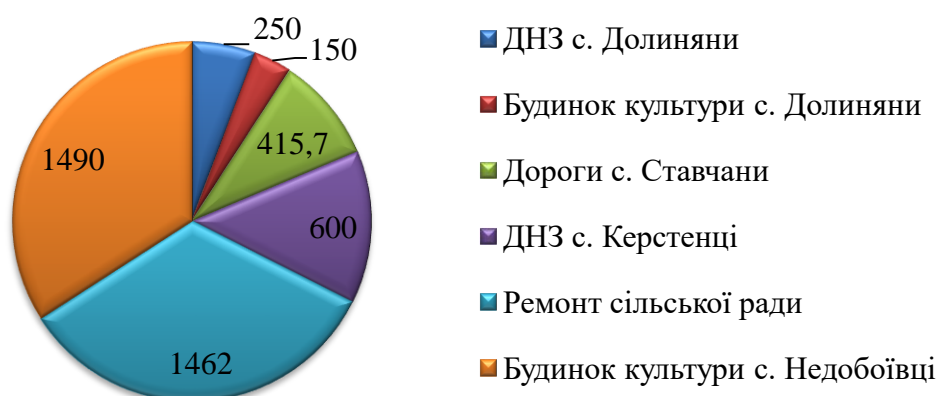

Рис. 1. Капітальні видатки Недобоївської ОТГ у 2016 році, тис. грн.

Отже, в процесі децентралізації до сільського бюджету Недобоївської ОТГ передано повноваження на фінансування основних функцій держави: освіти та охорони здоров'я. Однак, оцінка ефективності виконання видаткової частини сільського бюджету свідчить, що попри значне зростання видатків бюджету їх ефективність залишається на низькому рівні. Зокрема, значна частина видатків на освіту на 1 учня порівняно із в середньому по Чернівецькій області; значну частину медичної субвенції повернено в районний бюджет; не вистачає компетентних державних службовців серед жителів даної громади; у зв'язку з тим, що основні дороги мають загальнодержавне значення, їх ремонт не

можливий за кошти місцевого бюджету. Все це свідчить про необхідність значного вкладання ресурсів задля економічного зростання регіону.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]: від 08.07.2010 № 2456-VI. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

2. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс]: від 06. 11. 1996 р. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

3. Сторонянська І. З. Фінансова спроможність регіонів у контексті бюджетно-податкової децентралізації / І. З. Сторонянська, Л. Я. Беновська // Фінанси України. – 2015. – №6. – С. 44-57.

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [сайт <http://www.ukrstat.gov.ua/>].

5. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [сайт <http://www.minregion.gov.ua/>].

Наукове видання

**Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт
зі спеціальності «Гроші, фінанси і кредит»
у 2016/2017 навчальному році**

**Збірник матеріалів
доповідей студентів на науково-практичній конференції
4 – 5 квітня 2017 р.**

Відповідальні за випуск:
Редактор:
Комп'ютерна верстка:

Носова Є.А., Яфінович О.Б.
Делас В.А.
Делас В.А.

*Кафедра фінансів
Економічний факультет
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, вул. Васильківська 90-а*

Підписано до друку 21.03.2017 р.